आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-८) स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम(मस्यौदा)

२०७६

महालक्ष्मी नगरपालिका ललितपुर

प्रकाशक

महालक्ष्मी नगरपालिका ललितपुर

Website : www.mahalaxmimun.gov.np

Email :

mahalaxmimun@gmail.com

mahalaxmimun.edu @gmail.com

lto.mahalaxmimun@gmail.com

© सर्वाधिकार प्रकाशकमा

संख्या १०० प्रति

मिति २०७६/१०/१५

मुद्रक

संरक्षक

श्री रामेश्वर श्रेष्ठ – नगरप्रमुख

श्री निर्मला थापा – नगर उप–प्रमुख

पाठ्यक्रम निर्माण विज्ञ सल्लाहकार समिति

१. रामेश्वर श्रेष्ठ -नगर प्रमुख
२. निर्मला थापा नगर उपप्रमुख
३. लक्ष्मीप्रसाद रेग्मी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
४. डा .जीवराज पोखरेल
५. डा .मदन विष्ट
६. डा .ओमकारेश्वर श्रेष्ठ
७. डा .चम्पक पोखरेल
८. डा डीपी बडाल
९. डा मोहन तामाङ
१०. डा प्रभुराज बुढाथोकी
११. डा विनोद शर्मा
१२. डा .राजेन्द्र पौडेल
१३. श्री जनार्दन नेपाल पूर्व सचिव
१४. श्री दिपक शर्मा, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
१५. श्री ख्याम तिम्सिना प्रिन्सिपल, शुभतारा स्कुल
१६. श्री भरतबावु खनाल ,प्रअ महेन्द्रोग्राम मावि
१७. श्री राजेन्द्रविक्रम कार्की, शिक्षा समन्वयकर्ता
१८. श्री रामबन्धु सुवेदी सदस्य सचिव

पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल

श्री रामवन्धु सुवेदी – प्रमुख शिक्षा अधिकृत – संयोजक
डा. निर्मला के.सी. – नगर शिक्षा समिति सदस्य – सदस्य
श्री राजेन्द्रविक्रम कार्की – शिक्षा समन्वयकर्ता – सदस्य
श्री भरतबाबु खनाल – प्रधानाध्यापक महेन्द्र ग्राम मावि – सदस्य
श्री ख्यामप्रसाद तिम्सिना – प्रिन्सिपल शुभतारा मावि – सदस्य
श्री जनकराज पौडेल - शिक्षक श्री श्रृङ्गेरी माध्यमिक विद्यालय – सदस्य
श्री सुनिता योङ्हाङ – शिक्षा अधिकृत – सदस्य सचिव

भूमिका
विषय सूची

खण्ड-क
स्थानीय विषयको पाठ्यक्रमको परिचय

१. परिचय

नेपालको सविधानले विद्यालय तहको शिक्षालाइ स्थानीय सरकारको कार्यक्षेत्रभित्र विनियोजन गरेको छ । शिक्षालाइ मौलिक हकका रुपमा ब्यवस्था गरी शैक्षिक अधिकारहरुको निक्षेपण र स्थानीयकरण मार्फत बलियो शैक्षिक जग निर्माणको मार्ग प्रशस्त गरेको छ । पन्ध्रौ योजनाले परम्परागत र स्थानीय ज्ञान सीप र प्रविधिको सम्बर्धन र सरक्षण गर्दै वैज्ञानिक खोज र अनुसन्धानबाट प्रतिपादित नवीनतम प्रविधिलाइ मुलुकको समग्र विकास प्रक्रियामा उपयोग गर्ने रणनीति तय गरेको छ । राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुपले आधरभूत तहमा एक विषयको स्थानीय पाठ्यक्रम स्थानीय तहले तयार गरी पठनपाठन गराउनुपर्ने ब्यवस्था गरेको छ । सघीय सरकारले समग्र पाठ्यक्रम तथा परीक्षा सम्बन्धी मापदण्ड¸नीति¸गुणास्तरका सूचकहरु र वेञ्चमार्क तयार गर्नुपर्ने¸प्रदेश सरकारले सो सम्बन्धमा क्षमता विकास र समन्वय गर्ने तथा स्थानीय सरकारले सघीय नीतिभित्र रही स्थानीय नीति निर्माण र कार्यान्वयन गर्नुपर्ने ब्यवस्था रहेको छ । त्यसैगरी दीगो विकासका लक्ष्यहरु २०३० को सफल कार्यान्वयनका राष्ट्रिय रणनीतिहरुमा समेत स्थानीय क्षमता ज्ञान सीप र प्रविधिलाइ सवलीकरण गरी गुणस्तरीय शिक्षाको सुनिश्चितता गर्न सकिने उल्लेख गरिएको छ । विगतमा स्थानीय पाठ्यक्रमलाइ स्थानीय भाषाका रुपमा मात्र वुझिने तथा स्थानीय सरकारहरु शक्तिशाली नभइरहेकोले स्थानीय पाठ्यक्रमको प्रयोग सङ्कुचनमा रहेकोमा नेपालको सविधान जारी भएपश्चात सवल र अधिकारसम्पन्न स्थानीय तहहरुको सम्वैधानिक ब्यवस्थाको कार्यान्वयनका लागि स्थानीय पाठ्यक्रमको सान्दर्भिकता¸आवश्यकता र अपनत्वमा उल्लेखनीय रुपमा अभिवृद्धि भएको छ । यसै सन्दर्भमा महालक्ष्मी नगरपालिकाले नगरभित्रका सवै

सामुदायिक र सस्थागत विद्यालयहरुमा एकैशाथ शैक्षिक सत्र २०७७ देखि लागू हुने गरी यो स्थानीय पाठ्यक्रम तयार गरिएको हो ।

विश्वब्यापीकरणले ल्याएका अवसरहरुलाइ उपयोग गर्न तथा यसका नकरात्मक पक्षहरुलाइ सन्तुलनमा राख्न स्थानीयकरणको रणनीति अत्यावश्यक हुन्छ । यसका लागि स्थानीय पाठ्यक्रम एक महत्वपूर्ण आधार मानिएको छ । स्थानीय ज्ञान सीप प्रविधि सस्कृति र प्रकृतिको सम्वर्द्धन र सवलीकरणबाट मात्र अन्तरराष्ट्रिय रुपमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने सोच क्षमता विकास र वस्तु उत्पपादन गर्न सकिने तथ्यलाइ मध्यनजर गरी नेपालले प्राथमिक तहको पाठ्यक्रम २०४९ मार्फत तथा सवैका लागि शिक्षा राष्ट्रिय कार्ययोजना (२००१—२०१५) ले स्थानीय विषयको अवधारणलाइ अगाडि सारेको थियो । यद्धपि तत्परता क्षमता सोच र अपनत्वको कमीका कारण सो ब्यवस्था प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन हुन नसकेको पाइन्छ । प्रश्तुत पाठ्यक्रमले सोही उद्धेश्य परिपूर्ति गर्ने अपेक्षा राखिएको छ ।

२. महालक्ष्मी नगरपालिकामा स्थानीय पाठ्यक्रमको आवश्यकता र औचित्य

महालक्ष्मी नगरपालिका ललितपूर जिल्लाको ऐतिहासिक धार्मिक सास्कृतिक एवम् पर्यटकीय महत्व र सम्भावना सहितको स्थानीय सरकारका रुपमा रहेको छ । यहाँ भाषिक सास्कृतिक र भौगोलिक लगायतका विविधताहरु रहेका छन् । तर नगरपालिका भित्र अध्ययनरत विद्यार्थीहरु यसको महत्व र वास्तविकतासँग परिचित हुने औपचारिक पद्धति र माध्यमको अभाव महसुश गरियो । विद्यार्थीहरु विषयगत सैध्दान्तिक ज्ञानमा निपूर्ण भएतापनि आफ्नो सस्कृति र प्रकृतिसँग साक्षात्कार गरी अपनत्व ग्रहण गर्न सकेनन् भने ब्यक्ति परिवार समाज र राष्ट्रलाइ योगदान गर्न सक्ने देशप्रेमी नागरिक बन्न नसक्ने तथ्य हामीसामू रहेको छ । महालक्ष्मी नगरपालिका हरेक दृष्टिले सम्भावनायुक्त रहेको छ । नेपाली रैथाने ढाकाको शुरुवात भएको स्थल, श्रङ्ग ऋषिले तपस्या गरेको पवित्र ऐतिहासिक स्थल, ऐतिहासिक सास्कृतिक लुभू नगर, सिद्धिपूर जस्ता सम्पदाहरु रहेका छन् । यी अमूल्य

सम्पदाहरुलाइ औपचारिक माध्यमबाट पुस्तान्तरण गरी सस्थागत गर्न समेत यो स्थानीय पाठ्यक्रम तयार गरिएको हो ।

यसको औचित्य देहायबमोजिम रहेको छ ।

- ❖ स्थानीय विषयवस्तु र आवश्यकतालाइ सम्बोधन गर्न
- ❖ स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको उपयोग गर्न
- ❖ पाठ्यक्रमलाइ ब्यावहरिक र जीवन्त बनाउन
- ❖ स्थानीय भाषा, सस्कृति र सम्पदाहरुको सस्थागत विकास गर्न
- ❖ विद्यार्थीहरुमा आफ्नो पहिचान र मौलिकताको अपनत्व सिर्जना गराउन
- ❖ विविधतालाइ पहिचान, सम्मान र मान्यता प्रदान गरी विविधता लाभको सिर्जना गरी उन्नत सामाजिक पूँजीको निर्माण गर्न ।
- ❖ लोकतन्त्रका लाभहरुलाइ नागरिक तहसम्म विस्तार गर्न

३. पाठ्यक्रम निर्माणको विधि एवम् प्रक्रिया

प्रश्तुत पाठ्यक्रम निर्माण गर्नका लागि १५ सदस्यीय विज्ञ सल्लाहकार समिति गठन गरिएको थियो । सो समितिले स्थानीय पाठ्यक्रमका विषयक्षेत्रहरु निर्धारण गरी सो भित्र रही सरीकारवालाहरुसँग रायसुझाव सङ्कलन तथा अध्ययन अनुसन्धान गरी पाठ्यक्रमको प्रारम्भिक मस्यौदा तय गर्न सदस्यीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल गठन गर्यो । उक्त कार्यदलले विश्वसनीय र वैध प्रश्नावलीहरु निर्माण गरी सवै वडाहरुमा वुद्दिजीविहरु, जेष्ठ

नागरिकहरु, पेशाकर्मीहरु, उद्दयोगी, ब्यवासायीहरु, राजनीतिकर्मीहरु, विद्यार्थीहरु, शिक्षकहरु लगायतका सवैसम्भावित सरोकारवालाहरुसमक्ष पुगी फोकस समूह छलफल गरी राय सुझाव सङ्कलन गरेको थियो ।

पाठ्यक्रम निर्माणका चरणहरु देहायबमोजिम रहेका थिए ।

- ❖ आवश्यकता पहिचान
- ❖ सक्षमता निर्धारण

- ❖ विषयवस्तु छनोट
- ❖ विधा र क्षेत्र निर्धारण
- ❖ विषयवस्तुको विस्तृतीकरण
- ❖ शिक्षणको माध्यम
- ❖ शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया
- ❖ समय निर्धारण
- ❖ सिकाइ मूल्याङ्कन

यी समग्र प्रक्रियाहरुमा निरन्तर रुपमा विज्ञ,अनुसन्धानका प्राप्तिहरु,प्रकाशित आधिकारिक दस्तावेजहरु र सरोकारवालाहरुका राय तथा सुझावहरु लिइएको थियो ।

४. राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुपले निर्धारण गरेका शिक्षाका राष्ट्रिय तथा तहगत उद्देश्य एवम् सक्षमताहरु

नेपालका विदय्मान शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्यहरू (राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप२०६३ परिमार्जन२०७१ अनुसार)

क. प्रत्येक व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभा र व्यक्तित्व विकासका सम्भावनालाई प्रस्फुटित गर्न सहयोग गर्ने

ख. प्रत्येक व्यक्तिमा निहित सार्वभौम मानवीय मूल्यका साथै राष्ट्रिय संस्कृति र अस्मितासामाजिक मान्यता र आस्थाहरूको संवर्धन गरी जीवन्त अनुभवहरू समेटद्दै स्वस्थ सामाजिक तथा सामूहिक जीवन वृत्तिको विकास गर्न चरित्रवान् एवम् नैतिकवान् नागरिक तयार गर्ने

ग. स्थानीयराष्ट्रिय स्तरका पेसा व्यवसाय एवम् रोजगारीका साथै आवश्यकताअनुसार अन्तर्राष्ट्रिय रोजगारीतर्फ उन्मुख उत्पादनमुखी र सिपयुक्त नागरिक तयार गर्न सहयोग गर्ने

घ. व्यक्तिको सामाजिकीकरणमा सहयोग गर्दै सामाजिक एकतालाई सुदृढ बनाउने

ङ. समाजको आधुनिकीकरणमा सहयोग गरी देश निर्माणका निम्ति मानव संशाधनको विकास गर्ने

च. प्राकृतिक वातावरण र राष्ट्रिय सम्पदाको संरक्षण र सदुपयोग गर्दै पर्यटन प्रवर्धनमा सहयोग गर्ने नागरिक तयार गर्ने

छ. सामाजिक समानता र न्यायबारे चिन्तन गर्दै तदनुरूपको आचरण विकास गर्ने र समावेशी समाज निर्माणमा मद्दत गर्ने

ज. स्थानीयराष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय परिवेशअनुकूल शान्तिमैत्री सद्भावसहिष्णुता र विश्व बन्धुत्वको भावनाको विकास गरी तदनुरूपको आचरण गर्ने गराउने र हरेक प्रकारका द्वन्द्व व्यवस्थापनका लागि सक्षम नागरिक तयार गर्ने

झ. आधुनिक सूचना प्रविधिसँग परिचित भई त्यसको प्रयोग गर्न सक्ने विश्व परिवेश सुहाउँदो दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने

ञ. राष्ट्रराष्ट्रियतालोकतन्त्रमानव अधिकारप्रति सम्मान गनसमालोचनात्मक तथा रचनात्मक सोर्च े भएकामितव्ययीस्वाभिमानी तथा अरूलाई सम्मान गर्ने र आपूm नेपाली भएकामा गौरव गर्ने नागरिक तयार गर्ने

ट. नेपाली कलासौन्दर्यआदर्श तथा वैशिष्टय्हरूको संरक्षणसंवर्धन र विस्तारतर्फ अभिप्रेरित नागरिक तयार गर्न मद्दत गर्ने

ठ. प्राकृतिक एवम् दैवी प्रकोपप्रति सचेत रही सम्भावित जोखिम न्यूनीकरण गर्न सक्षम नागरिक तयार गर्ने

९. आधारभूत शिक्षाका उद्देश्यहरू र सक्षमताहरू

९.१ पूर्वप्राथमिक शिक्षाको उद्देश्यहरु

क. शारीरिक मानसिकसंवेगात्मकसामाजिकनैतिकसिर्जनात्मक पक्षको विकासका लागि अवसर प्रदान गर्नु

ख. सफा सुग्घररहने बानीको विकास गर्नु

ग. सामाजिक मूल्य अनुरूप व्यहार गर्ने बानीको विकास गर्नु

घ. विद्यालयप्रति सकारात्मक धारणा र व्यवहारको विकास गर्नु

ङ. आधारभूतशिक्षाका लागि तयार गर्नु

९. २ प्राथमिक तथा आधरभूत शिक्षाका उद्देश्यहरु

क. राष्ट्रराष्ट्रिय एकता र लोकतान्त्रिक संस्कारको भावना पैदा गराई नैतिकताअनुशासन र स्वावलम्बन जस्ता सामाजिक एवम् चारित्रिक गुणको विकास गर्ने

ख. आधारभूत भाषिक तथा गणितीय सिप विकास गर्ने

ग. विज्ञानसूचना प्रविधिवातावरण र स्वास्थ्यसम्बन्धी आधारभूत ज्ञान तथा जीवनोपयोगी सिपको विकास गर्ने

घ. कला सौन्दर्यप्रति अभिरुचि जगाई सिर्जनशील सिपको विकास गर्ने

ङ. विभिन्न जातजातिधर्मभाषासंस्कृति र क्षेत्रप्रति समभाव जगाई समावेशी समाजको निर्माणमा सहयोग पुर् याउने

च. मानवअधिकार तथा सामाजिक मूल्यमान्ताप्रति सचेत भई जिम्मेवारपूर्ण आचरणको विकास गर्ने

९. ३ प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षाका सक्षमताहरु

क. बाल बालिकाको सर्वाङ्गीण विकास

ख. व्यक्तिगत सरसफाइ

ग. सामाजिक बानी व्यवहार

घ. विदयलयप्रतिको सकारात्मक धारणा

ङ. आधारभूत शिक्षाको तयारी

९. ४ आधारभूत शिक्षाका सक्षमता (कक्षा १–८)

क. भाषिकतार्किक तथा व्यावहारिक गणितीय सिप विकास र प्रयोग

ख. सूचना र विचारहरूको आदान प्रदानविश्लेषण तथा सूचना प्रविधिको प्रयोग

ग. जनसङ्ख्यावातावरण र दिगो विकासको व्यवस्थापनमा सहयोग

घ. वैज्ञानिक अवधारणातथ्यसिपसिद्धान्तनियम र खोज तथा अनुसन्धानको उपयोग एवम् प्रकृति र जीवबिचको अन्तरसम्बन्ध बोध

ङ. स्वस्थनैतिक र असल सामाजिक व्यवहारको विकास

च. स्थानीय र आधुनिक पेसाव्यवसाय र प्रविधिप्रति सम्मान तथा सामान्य व्यावसायिक सिपको प्रयोग

छ. कला र संस्कृतिको संरक्षण तथा संवर्धन

ज. व्यावहारिक जीवनमा आइपर्ने समस्याको पहिचानविश्लेषण तथा समाधान

६. राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुपले निर्धारण गरेबमोजिम आधरभूत तहको पाठ्यक्रम ढाँचा

विद्यालय तहको पाठ्यक्रम संरचना निम्नानुसार रहेको छ :

आधारभूत शिक्षाअन्तर्गत प्रारम्भिक बालशिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

क्र. सं.	सिपका क्षेत्रहरू	सिपहरू	वार्षिक समय (घण्टामा)
१	आधारभूत सिप सिकाइका क्षेत्र	(क) शारीरिक सिप (ख) संवेगात्मक सिप (ग) सामाजिक सांस्कृतिक र नैतिक सिप (घ) बौद्धिक तथा मानसिक सिप (ङ) स्वास्थ्य पोषण सुरक्षा र वातावरण सिप (च) सिर्जनात्मक सिप	३८४
२	विषयगत सिप सिकाइका क्षेत्र	क) भाषिक सिप (ख) पूर्वगणितीय सिप (ग) दृश्यकला कार्यतरिका र सिर्जनशीलता (घ) वरपरको वातावरण (ङ) सामाजिक सिप	१९२
	जम्मा		५७६

(उपर्युक्त तालिकामा उल्लिखित क्रियाकलाप र समयबाहेक मनोरञ्जन क्रियाकलाप बाह्य खेल र आराम गर्ने समय गरी कम्तीमा दैनिक १ घण्टाका
दरले वर्षभरिमा २५६ घण्टा वार्षिक समय थप हुने छ।)

आधारभूत शिक्षा कक्षा १-३) पाठ्यक्रम संरचना

क्र. स.	विषय सम्बन्धी क्रियाकलाप	पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
१.	भाषिक सिप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप नेपाली)	५	१६०
२.	भाषिक सिप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप अङ्ग्रेजी)	४	१२८

३.	गणितीय सिप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
४	विज्ञान स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा सम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
५.	सामाजिक अध्ययन चारित्रिक विकास तथा सिर्जनात्मक कला सम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
६.	मातृ भाषिक सिप/स्थानीय विषयवस्तु सम्बन्धी क्रियाकलाप	५	१६०
	जम्मा	२६	८३२

पठनपाठन सञ्चालनका लागि उपयोग भएको ३२ घण्टाको समयावधिलाई १ पाठ्यघण्टा(Credit hour) मानिएको छ ।)

आधारभूत शिक्षा कक्षा ४-५)

क्र. स.	विषय	पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
१.	नेपाली	५	१६०
२.	अङ्ग्रेजी	५	१६०
३.	गणित	५	१६०
४	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०
५.	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	५	१६०
६.	स्वास्थ्य शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला	३	९६
७.	मातृभाषा/स्थानीय विषय	४	१२८
जम्मा		३२	१०२४

आधारभूत शिक्षा कक्षा ६-८)

क्र स	विषय			पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
	साधारण	**संस्कृतशिक्षा/गुरुकुल/वेद विद्याश्रम शिक्षा**	**गोन्पा तथा विहार/मदरसा शिक्षा**		
१	नेपाली	नेपाली	नेपाली	५	१६०
२	अङ्ग्रेजी	अङ्ग्रेजी वा सस्कृत	अङ्ग्रेजी रचना	५	१६०
३	गणित	गणित	गणित	५	१६०
४	विज्ञान तथा प्रविधि	विज्ञान तथा प्रविधि वा सस्कृत ब्याकरण	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०
५	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	सामाजिक अध्ययन तथा	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	५	१६०

		मानव मूल्य शिक्षा वा कर्मकाण्ड			
६	स्वास्थ्य शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला	संस्कृत भाषा	स्थानीय विषय वा बौद्ध शिक्षा वा सम्भोटा व्याकरण वा अन्य/ आचार शिक्षा (दिनियात) /कुरान (अरेबिक)	३	९६
७	मातृभाषा/स्थानीय विषय	वेद वा नीति शास्त्र	भोटभाषा वा पाली भाषा वा संस्कृत वा अन्य भाषा/ उर्दू भषा	४	१२८
				३२	१०२४

७. महालक्ष्मी नगरपालिकाको स्थानीय पाठ्यक्रमका विषयक्षेत्र र ढाँचा

क्र सं	विधा र क्षेत्र	पाठ संख्य ा	जम्मा वार्षिक पाठ्य घण्टी १२८		
			सैद्धान्तिक	प्रयोगात्मक	जम्मा
१	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचयः** १ इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजन क्षेत्रफल वडा विभाजन २ भाषा, जातजातिगत अवस्था,संस्कृति र जनसंख्या ३ **महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको वारेमा जानकारी**	२	१२	१२	२४
२	**महालक्ष्मी नगरपालिकाका सम्पदाहरुः** प्राकृतिक, सांस्कृतिक, धार्मिक सम्पदाहरु, स्थानीय जात्रा पर्वहरु, मेलाहरु, मन्दिरहरु, चैत्य, गुम्वा, विहारहरु, आश्रमहरु,	२	११	११	२२

	ऐतिहासिक स्थलहरु, नदीहरु, पोखरीहरु, तालहरु, सामाजिक संघसंस्थाहरु र तिनले पुर्याएको योगदान ।				
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	२	१०	१०	२०
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	१	५	५	१०
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा,धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति,दुर्ब्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु,लागू औषध दुर्ब्यसन, विद्यालयमा दुर्ब्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन	२	१०	१०	२०
६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ, वातावरण संरक्षण, हरित वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	२	९	९	१८
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	१	७	७	१४
	जम्मा	१२	६४	६४	१२८

८. शिक्षण सिकाइ विधि तथा समय निर्धारण

एक शैक्षिक सत्रमा ३२ हप्ता पठनपाठन हुने छ । ४५ मिनेटको समयलाई एक घण्टी मानी हप्तामा ४ घण्टीका दरले ९६ घण्टा वा १२८ घण्टी अर्थात ४ पाठ्यघण्टा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । यसमध्ये सैध्दान्तिक विषयका लागि ६४ घण्टी र प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यका लागि ६४घण्टी शिक्षण गर्ने ब्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

शिक्षणको माध्यम नेपाली भाषा¸नेपाल वा अङ्ग्रेजी भाषा हुन सक्नेछ ।

सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाः प्रश्तुत पाठ्यक्रम शिक्षण तथा सहजीकरणका लागि विद्यार्थी केन्द्रित¸प्रयोगात्मक र वालमैत्री शिक्षण पध्दतिलाइ पूर्ण रुपमा अनुसरण गर्नुपर्नेछ । सवै प्रकारका सिकाइ आवश्यकता र चाहना भएका(फरक शारिरीक क्षमता भएका¸अशक्त¸असहाय¸कमजोर¸छात्रा¸दलित¸जनजाति आदि) विद्यार्थीहरुलाइ समेट्ने गरी कक्षामा समावेशी शिक्षण पध्दति अवलम्बन गर्नुपर्नेछ । विद्यार्थीहरुलाइ परियोजना कार्य¸क्षेत्र भ्रमण¸ सम्पदाको प्रत्यक्ष्य अवलोकन गराइ प्रतिवेदन¸प्रश्तुतीकरण र अभिलेखीकरण गर्न लगाउनुपर्ने छ । यसका लागि शिक्षकले सहजकर्ता¸उत्प्रेरक¸प्रवर्धक¸खोजकर्ता¸अनुसन्धानकर्ता लगायतका भूमिकाहरु निर्वाह गर्नुपर्नेछ ।

पाठ्यक्रम सम्वद्ध सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया सञ्चालन गर्दा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि¸डिजिटल प्रविधिको उच्चतम उपयोग गर्नुपर्नेछ । त्यसैगरी शिक्षण सिकाइलाइ शिक्षक भन्दा विद्यार्थी वढी सक्रिय हुने¸गरेर सिक्ने अवसर प्रदान गर्ने क्रियाकलापमा आधारित हुनुपर्नेछ ।

२. पाठ्यक्रमको क्षेत्र र क्रम तालिका

तलको टेबलमा आफ्नो विषयक्षेत्र सँग सम्बन्धित फोकस समूह छलफल, उपलब्ध सेकेण्डरी स्रोतहरु तथा आफ्नो ज्ञान तथा सीपहरुको प्रयोग गरी पाठ्यक्रमको क्षेत्र र क्रम तयार गर्नुपर्ने

(क) कक्षा १ देखि ५

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा ४	कक्षा ५
१	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचयः** १ इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजन क्षेत्रफल वडा विभाजन २ भाषा, जातजातिगत अवस्था, संस्कृति र जनसंख्या ३ **महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको वारेमा जानकारी**	• म बस्ने ठाउँ र मेरो नगरपालिका • मेरो घर र विद्यालयमा बोलिने भाषाहरु	• मेरो नपा को स्थान/ठाउँहरु र वडाहरु • मेरो नपा मा बोलिने भाषाभाषी र नपा का जनजाति	• मेरो नपा को भौगोलिक स्वरुप • मेरो नपाका प्रचलित धर्म तथा संस्कृतिहरु	• हाम्रा जनप्रतिनिधीहरु • हाम्रो नपा को जनसंख्याको आकार रलैङ्गिक बनावट	• हाम्रो नपाको भौगोलिक अवस्थिति र क्षेत्रफल तथा वडा विभाजनका आधारहरु • हाम्रो नपा को जनसंख्याको वितरण
२	**महालक्ष्मी नगरपालिकाका सम्पदाहरुः** प्राकृतिक, सांस्कृतिक, धार्मिक सम्पदाहरु, स्थानीय जात्रा पर्वहरु, मेलाहरु, मन्दिरहरु,	• घर तथा विद्यालय वरिपरिको वातावरण • घर तथा विद्यालय वरिपरि रहेका	• घर तथा विद्यालय नजिकको जलसम्पदा र यसको अवलोकन नपा	• नपा भित्र रहेका जलसम्पदाको महत्व र	• खोलानालापोखरीढुङ्गेधाराको उपयोग र महत्व	• हाम्रो वन सम्पदाः परिचय र सार्वजानिक र

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा ४	कक्षा ५
	चैत्य, गुम्वा, विहारहरु, आश्रमहरु, ऐतिहासिक स्थलहरु, नदीहरु, पोखरीहरु, तालहरु, सामाजिक संघसंस्थाहरु र तिनले पुर्याएको योगदान।	धार्मिक सम्पदाहरुः मठमन्दिरचैत्यहरुको नाम र सूची	भित्र रहेका धार्मिक सम्पदाः मठमन्दिरचैत्यहरुको नाम र सूची	संरक्षणका उपायहरुपोखरी • नपा भित्रका धार्मिक सम्पदाहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु	• नपा भित्र मनाइने चाडपर्व तथा स्थानीय पर्वहरुको परिचय र तिनीहरुको महत्व	नीजि वनका प्रकारहरु • नपा भित्रका स्थानीय जनताहरुको परिचय र यस संग सम्बन्धित जनजातीहरु • लुभू महालक्ष्मी महाभैरवको जात्रा • सिद्धिमंगल ....जात्रा • पानी माग्ने प्रथा
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	• हाम्रो वरीपरीका रमाइला ठाउँहरु • हाम्रो घर र पेशा • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु	• हाम्रो वरीपरीका पर्यटकीय स्थलहरु • हाम्रो समुदायका स्थानीय सीप र पेशा • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु	• पर्यटनको प्रकार र भ्रमणको उदेश्य • सीप र पेशाको महत्व	• पर्यटनको प्रकार र भ्रमणको उदेश्य • पेशा सीप र उत्पदान • योजना निर्माणको परिचययोजनाहरु	• पर्यटक रुची चाहना र उद्धेश्य • हाम्रो पेशा उद्योग र बजार • योजना निर्माणको महत्व

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा ४	कक्षा ५
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	• मेरो घर मेरो सडक	• मेरो घर • मेरो सडकर यातायातकाका साधनहरु	• हाम्रो घर परिवार • हाम्रो सडक र यातायातका प्रकारहरु	• हाम्रो परिवार • यातायातका फाइदाहरु र वेफाइदाहरु • सडकका नियमहरु	• हाम्रो वरपरका शाखा मार्गहरु र पदमार्गहरु • सडक प्रयोगका संकेतहरु
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा,धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति,दुर्ब्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु,लागू औषध दुर्ब्यसन, विद्यालयमा दुर्ब्यवहार	• मेरो साथी • मेरो दैनिक काम • अशल विद्यार्थी	• मेरो सामानको हिफाजत • मेरो साथीलाई सहयोग • मेरो बोलीमा नम्रता	• विद्यालय र साथीहरुमा सरसहयोग • माया दया • करुणा • आत्मनिर्भरता • आदर सत्कार	• छरछिमेकमा सरसहयोग • स्वय सेवाको भावनाको विकास • अशल व्यवहार • आमाबुवालाई माया आदर	• अशल संगत • परोपकारिता • स्वावलम्बन • छोराछोरीको आमा बुवाप्रतिको जिम्मेवारी

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा ४	कक्षा ५
	प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन					
६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ,वातावरण संरक्षण, हरित वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• हाम्रो खाना र व्यक्तिगत सरसफाई	• हाम्रा खानाका परिकार तथा हाम्रो स्वास्थ्य	• खाना र हाम्रो स्वास्थ्य संगको सम्बन्ध	• पोषण • वातावरणीय सरसफाई • बाल बगैचाको परिचय निर्माण र संरक्षण	• स्वास्थ्य वातावरण शारीरिक स्वास्थ्यमा प्रभाव पार्ने तत्वहरु • सन्तुलित भोजन • जंङ्क फुड (पत्रु खाना)को परिचय वेफाइदा • बालबगैचाको महत्व

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा ४	कक्षा ५
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शौक्षिक समस्याहरु	• हाम्रो घरको सुविधा	• हाम्रो छिमेक र विद्यालयमा भएको सेवा र सुविधाहरु	• हामी र हाम्रो आवश्यकताहरु • हाम्रा साझा समस्याहरु	• हाम्रो वडाका अवशरहरु • सामाजिक समस्याहरु र समाधानका उपायहरु	• हाम्रो वडाको आर्थिक समस्याहरु र समाधानका उपायहरु

(ख) कक्षा ६ देखि ८

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचयः** १ इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजन क्षेत्रफल वडा विभाजन २ भाषा, जातजातिगत अवस्था,संस्कृति र जनसंख्या ३ **महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको वारेमा जानकारी**	• वडा कार्यालयहरुले प्रदान गर्ने सेवाहरु र सेवा प्राप्त गर्ने तरिकाहरु • जनसङ्ख्याको व्यवस्थापन तथा जनशक्तिका प्रकारहरु • हाम्रो नगरपालिका हाम्रो गौरव	• नगरपालिकाको कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवाहरु र सेवा प्राप्त गर्ने तरिकाहरु • नक्सा कार्य र महालक्ष्मी नपा को नक्सा • महालक्ष्मी नपा को ऐतिहासिक पृष्ठभूमि	• वडा समिति र यसको गठन प्रक्रिया • नगर समिति र नगर परिषदको गठन प्रक्रिया • समृद्ध नगरपालिका निर्माणमा हाम्रो कर्तव्य र भूमिका
२	**महालक्ष्मी नगरपालिकाका सम्पदाहरुः** प्राकृतिक, सांस्कृतिक, धार्मिक सम्पदाहरु, स्थानीय जात्रा पर्वहरु, मेलाहरु, मन्दिरहरु, चैत्य, गुम्वा, विहारहरु, आश्रमहरु, ऐतिहासिक स्थलहरु, नदीहरु, पोखरीहरु, तालहरु,	• नपा भित्रका सामुदायिक बनको परिचय र यसका सामुद्धायिक र नामहरु • स्थानीय बाजा तथा नृत्यहरु ○ धिमेबाजा परिचय र अवलोकन	• सामुदायिक वनको योगदान र महत्व • नपा भित्रका ऐतिहासिक र सांस्कृतिक वस्ती (परिचय र अवलोकन)	• नपा भित्र रहेका प्राकृतिक सम्पदाहरुको महत्वयोगदान संरक्षणका उपायहरु • नपा भित्र रहेका धार्मिकऐतिहासिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरुको महत्व योगदान र संरक्षणका उपायहरु

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
	सामाजिक संघसंस्थाहरु र तिनले पुर्याएको योगदान।	○ तामाङको डम्फु वाजाको परिचय र महत्व ○ खैजडी भजनः परिचय र अवलोकन • धार्मिक सास्कृतिक गुठीको परिचय इतिहास र महत्व • नपा भित्रका सामाजिक संघ संस्था हरु र तिनिहरुका नाम	• सिद्धिपुर................ एक ऐतिहासिक र सांस्कृतिक वस्ती र (परिचय र अवलोकन) • समुदायमा आधारित संस्थाहरु (community Based organization) को परिचय र अवलोकन समिति	• नपा भित्र रहेका धार्मिकऐतिहासिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरुको महत्वयोगदान र संरक्षणका उपायहरु • नपा भिन्नका सामाजिक संघ संस्था (Social Organization) समुदायमा आधारित संस्था (community Based organization : (BOS) ले नेपा. मा पुऱ्याएको योगदानहरु
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	• हाम्रा पर्यटकीय स्थल महत्व र संरक्षण • पेशा व्यापार र सीप • हाम्रो नगरपालिकाको अर्थतन्त्रमा हाम्रो योगदान	• हाम्रो पर्यटनः सुविधा र हाम्रो व्यवहार • हाम्रा पर्यटकीय स्थलःहाम्रो संरक्षण स्थानीयबासी तथा) (सरकारको दायित्व • हाम्रो पेशा र स्थानीय सीपको व्यवसायीकरण	• पर्यटन बिकासमा हाम्रो भूमिका • पेशा सीप र व्यावसायउन्नतीमा हाम्रो भूमिका • हाम्रो नगरपालिकाको विकास निर्माणमा हाम्रो भूमिका
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	म.न.न.पा.भित्रका भौतिक पूर्वाधारहरुको परिचय (विजुली पानी सञ्चारयातायातशिक्षा र स्वास्थ्य) भौतिक पूर्वाधारहरुको आर्थिक र सामाजिक महत्व रामार्ग शाखा मार्ग र सडक मार्ग प्रयोगको नियमहरु :	म.न.पा. भित्रका भौतिक पूर्वाधारहरुको पुनराबृतिः भौतिक पूर्वाधारहरुको अन्य विकासका पक्षहरुसंग अन्तर समवन्ध)व्यावसायिक उद्योग र कलकारखाना) विकासले ल्याउने आर्थिक र सामाजिक सांस्कृतिक परिवर्तन	म.न.पा.का भौतिक पूर्वाधारका वर्तमान स्थिति र भावी योजना तथा सम्भावनाहरुः भौतिक पूर्वाधार विकासका चुनौतीहरु

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा,धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति,दुर्व्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु,लागू औषध दुर्व्यसन, विद्यालयमा दुर्व्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन	• सामाजिक सञ्जालको परिचय र प्रकार • दुर्व्यसनको परिचयः घर विद्यालय र समाज • अशल नागरिक सफल जीवन • प्रभावकारी सञ्चार • Antibullyng को परिचय • विपद् व्यवस्थापनको धारणा प्रकार र विपदबाट हुने क्षति	• अशल नागरिकका आचरण र अभ्यास • सामाजिक सञ्जालको महत्व र उचित प्रयोग • वित्तिय अनुशासन • वार्ता सम्झौता सीप (Negotiation) • दुर्व्यसनका कारण प्रभावः घर विद्यालय र समाज • Antibullying को महत्व • समय व्यवस्थापन • विपद् व्यवस्थापनको तयारी विपद प्रतिकार्य र विपद् पुनर्लाभ	• सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोग यसबाट पर्ने प्रभाव र बच्ने उपायहरु • दुर्व्यसनबाट पर्ने प्रभाव र बच्ने उपायहरु • हाम्रो नगरपालिका हाम्रो कर्तव्य • दयाकरुणा माया • सार्थक जीवन बाच्ने कला • जन्म र मृत्युबीच गर्नुपर्ने अशल कार्यहरु • वित्तिय व्यवस्थापन • निर्णय लिन सक्ने क्षमता • आत्मविश्वास • Resilience सीपहरु • विपद अभ्यास (Simulation Drill)
६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ,वातावरण संरक्षण, हरित वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• महिनावारीको परिचय लक्षण र सरसफाइ • प्रजनन अङ्गको सरसफाई • योगको परिचय र महत्व	• महिनावारीमा स्यानीटरी प्याडको उचित प्रयोग र विसर्जन • योगासन र योगको अभ्यास	• छाउपडी प्रथा • सामान्य योगासनहरुको अभ्यास • बाल बगैचा वृक्षारोपण तथा रुख विरुवाहरुको संरक्षण

क्रसं	क्षेत्र	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
		• विद्यालयमा बाल बगैचा निर्माणका तरिका बताउन • खेर जाने वस्तुहरुको पुन प्रयोग	• जन्मोत्सव। उत्सव तथा महत्वपूर्ण दिनहरुमा वृक्षारोपण गर्ने बानीको विकास	• सार्वजानिक स्थलहरुको सरसफाई
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	म.न.पा.का आर्थिक सामाजिक सांस्कृतिक र वातावरणिय समस्याहरु तथा चनौतीहरुः समाजिक विकृतिहरु र तिनले समाजमा सिर्जना गरेका चुनौतीहरु :	म.न.पा.का आर्थिक सामाजिक सांस्कृतिक र वातावरणिय समस्याहरु तथा चनौतीहरुको समाधान तथा व्यवस्थापनः सामाजिक विकृतिहरु व्यवस्थापनका विधिहरुः	आर्थिक सामाजिक सांस्कृतिक र वातावरण्यि ह्रास नियन्त्रणका रणनीतिहरु तथा योजनाः आप्रवास र यसका चुनौतीहरु तथा रोकथामका उपायहरु : शहरीकरणको व्यवस्थापन चुनौतीहरु र रणनीतिक योजना : व्यवस्थित शहरकिरण योजना : भ

<u>३ पाठ्यक्रमको विस्तृतीकरण</u>

३.१ कक्षा १ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

क्रसं	क्षेत्र	सिकाइ सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतीकरण	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापहरु	सम्भावित मूल्याङ्कन
१	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचयः** १ इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजन क्षेत्रफल वडा विभाजन २ भाषा, जातजातिगत अवस्था,संस्कृति र जनसंख्या ३ **महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको वारेमा जानकारी**	• आफू बस्ने ठाउँ र आफ्नो नपा को नाम बताउन • आफ्नो घरमा बोलिने र विद्यालयमा बोलिने भाषाहरु पहिचान गर्न	• आफूबस्ने ठाउँ र आफ्नो घरमा बोलिने भाषा • आफ्नो नगरपालिकाको नाम • विद्यालयमा बोलिने भाषा • नेपाली भाषा • नेवारी भाषा • तामाङ	• विद्यार्थीलाई तिमी कुन ठाउँमा बस्छौ भनेर पालैपालो सोध्ने र टिपोट गर्दै जाने • प्रश्नोत्तर छलफल र क्षेत्र भमण गराउने • विद्यार्थीहरु लाई पालैपालो घरमा बोलिने भाषा बोल्न लगाउने र ती भाषालाई के भनिन्छ भनी सोध्ने ।	• आफू बस्ने ठाउ र नपाको नाम सोध्ने। • घरमा र विद्यालयमा साथीले बोल्ने भाषा कुन हो सोध्ने ।
२	**महालक्ष्मी नगरपालिकाका सम्पदाहरुः** प्राकृतिक, सांस्कृतिक, धार्मिक सम्पदाहरु, स्थानीय जात्रा पर्वहरु, मेलाहरु, मन्दिरहरु, चैत्य, गुम्वा, विहारहरु, आश्रमहरु, ऐतिहासिक स्थलहरु, नदीहरु, पोखरीहरु, तालहरु, सामाजिक संघसंस्थाहरु र तिनले पुर्याएको योगदान ।	१. घर तथा विद्यालय वरपरका वातावरणीय सम्पदा तथा वस्तुहरु पहिचान गरी बताउन	१. घर वरिपरि र विद्यालय वरिपरिका सम्पदाहरुः ○ खोलानालापोखरी ○ रुख बिरुवा ○ जङ्गल ○ माटो ढुङ्गा २. घर वरिपरिका धार्मिक सम्पदाहरु	१. विद्यालय वरिपरि अवलोकन भ्रमण गराउने र वरपर भएका सम्पदा/खोलानाला पोखरीरुखबिरुवा खेत/माटोजङ्गल आदिको पहिचान गराउन	• विद्यालय वरपर देखेका प्राकृतिक कुराहरु सोध्ने । • घर नजिक र विद्यालय नजिकको नाम सोध्ने ।

क्रसं	क्षेत्र	सिकाइ सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतीकरण	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापहरु	सम्भावित मूल्याङ्कन
		२. घर तथा विद्यालय वरिपरि रहेका धार्मिक सम्पदाहरुको नाम र सूची भन्न	• विद्यालय वरिपरिका धार्मिक धार्मिक सम्पदाहरु • मठमन्दिरगुम्वापाटीपौवाचैत्यतिर्थस्थल आदि	२. विद्यालयको नजिक रहेका मठमन्दिर आदिको अवलोकन भ्रमण गराई पहिचान गराउने	
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	• हाम्रो वरीपरीका पर्यटकीय स्थलहरुको नाम भन्न सक्नेछन् • हाम्रो समुदायका सिपर पेसाहरुसंग परिचित हुनेछन् • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु भन्न सक्नेछन्	• हाम्रो वरीपरीका पर्यटकीय स्थलहरु जस्तैः मठमन्दिरगुम्बापार्कखोला आदि- • हाम्रो समुदायका सिपर पेसाहरु जस्तैः कृषिब्यापारघरायसी प्रयोगका बस्तुहरु निर्माण आदि • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु जस्तैः सडक न आदिढल सामुदायिक भव	• चित्र प्रदर्शन • कथा बाचन • अभिनय • अन्तरक्रिया • अबलोकन भ्रमण • स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरुको संग्रह	• छोटा प्रश्न • प्रदर्शित सिपको अबलोकन •
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	घरको अवधारण बताउन सक्नेः घर भित्रहुने विभिन्न स्थान बताउन सक्ने : सडकको अवधारणा बताउन सक्ने : सडकको प्रकारहरु बताउन सकनेः	विभिन्न प्रकारका घरहरु : घर भित्रको स्थानहरु : विभिन्न प्रकारका सडकहरुः सडकका विभिन्न भागहरु : ठूला सडकमा गुड्ने सवारी साधनहरु :	घरहरुको बारेमा अवधारण दिनेः घरका विभिन्न चित्रहरु देखाउनेः घरका विभिन्न स्था चिनानउने : बालबालिकासँग अन्तरकृया गर्ने ।	घरको परिचय सोध्ने । घरका किसिमहरु सोध्ने । घरका विभिन्न स्थानहरुको नाम सोध्ने । सडकको परिचय सोध्ने । सडकका प्रकारहरु सोध्ने ।

क्रसं	क्षेत्र	सिकाइ सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतीकरण	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापहरु	सम्भावित मूल्याङ्कन
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा,धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति,दुर्व्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु,लागू औषध दुर्व्यसन, विद्यालयमा दुर्व्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन	• साथीहरुको नाम बानी खेल र साथीका अशल गुण बताउन • अशल बानीको विकास • आफूले गर्नै दैनिक काम बताउन । • दैनिक गर्नुपर्ने क्रियाकलापको जानकारी	• समकक्षी साथीहरुको नाम थर घर र मनपर्ने खेल र उनीहरुको अशल गुण • बालबालिकाहरुले गर्नै दैनिक काम	• साथीहरुको नाम घर थर का बारेमा लयात्मक रुपमा संगै गाउने • उनीहरुको नाम थर घरसँग सम्बन्धित विभिन्न खेलहरु खेलाउने । • उनीहरुले दैनिक रुपमा गर्ने कामहरु उठेर पालैपालो भन्न लगाउने । • छोटो कथाहरु सुनाउने • साथीको राम्रा बानीहरुको चर्चा •	• क्रियाकलापको अवलोकन गर्ने । • छोटो प्रश्न सोध्ने । • अभिभावकसंगको छलफल
६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ,वातावरण संरक्षण, हरित	• हामीले खाने कुराहरुको नाम बताउन	• विहान बेलुका र दिउसो खाने खानाहरुको नाम र परिकारबारे सूची बताउन । • चर्पीको उचित प्रयोग • हात खुट्टा र मुखको सरसफाई	• दैनिक घरमा खाने खानाहरुको नाम पालै पालो सोध्ने ।	• क्रियाकलापको अवलोकन

क्रसं	क्षेत्र	सिकाइ सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतीकरण	सम्भावित शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापहरु	सम्भावित मूल्याङ्कन
	वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• आफ्नो व्यक्तिगत सरसफाई गर्न।		• सावुन पानीले हात खुट्टा धुन लगाउने र हात धुने तरिका सिकाउने। • चर्पीको सहि प्रयोग गर्न सिकाउने। • चित्र भिडियोचार्ट देखाउने।	• व्यवहारमा आएको परिवर्तनको अवलोकन • छोटो प्रश्न सोध्ने।
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	• हाम्रो सुविधाहरु बताउन सक्ने। •	• बजार, विद्यालय, अस्पताल, सडक, बिजुली र खानेपानी टेलीफोन र मोवाइन	• बजार, विद्यालय, अस्पताल, सडक, बिजुली र खानेपानी टेलीफोन र मोवाइल सम्वन्धि छलफल ○ भ्रमण ○ प्रदर्शन (चलचित्र) ○ सूची निर्माण	• हाम्रा वरपरका सुविधाहरुबारे सोध्ने, सुविधाहरु नभएमा के हुन्छ भनी बताउन लगाउने।

३.२ कक्षा २ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

क्रसं	क्षेत्र	सिकाइ सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतिकरण	शिक्षण क्रियाकलापहरु	मूल्याङ्कन
१ महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचय	१. इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजन क्षेत्रफल वडा विभाजन	• नपा भित्रका महत्वपूर्ण स्थानहरुको (चिन्न) पहिचान गर्न • नपा का वडाहरुको संख्या बताउन	१. नपा भित्रका महत्वपूर्ण स्थानहरु • लुभू • सिद्धीपुर • लाकुरीभञ्ज्याङ्ग • लामाटार • टिकाथली २. नपा वटा वडाहरु १०का	१. महत्वपूर्ण स्थानहरुको क्षेत्र भ्रमण गराउने २. १० वटै वडासंग सम्बन्धित प्रश्नउत्तर	१. नपा भित्र पर्ने मुख्य मुख्य स्थानहरुको सूची बनाउन लगाउने । २. नपाका जम्मा वडाको संख्या भन्न लगाउने ।
	२. भाषाजातजातिगत अवस्थासंस्कृति र जनसंख्या	१. नपा भित्र बोलिने भाषाहरुको पहिचान गरी सूची तयार गर्न २. २ .नपा भित्र बसोबास गर्ने जातजातिहरुको पहिचान गर्न	१. नपा भित्र बोलिने भाषाहरु • नेपालीनेवारीतामाङ्ग तथा अन्य भाषाभाषि २. नपाभित्र बसोबास गर्ने . जातजाती • व्राम्हणक्षत्रीनेवार तामाङ्गमगर र अन्य जातजाती	१. विद्यार्थीहरुलाई घरमा बोलिने भाषाको बारेमा प्रश्न सोधि टिपोट गर्दै जानेकुन जातजातिले कुन भाषाबोल्दछन्छलफल गर्नेचित्रजन्य दृश्य लगायत सामाग्रीको प्रयोग गर्ने	१. नपाबोलिने भाषाहरुको सूची बनाउन । २. नपा भित्रका जातजातिको सूची बनाउन लगाउने ।
	३. महालक्ष्मी नगरपालिकाले	-	-	-	-

	प्रदान गर्ने सेवाहरुको बारेमा जानकारी				
	४. महालक्ष्मी नपाका सम्पदाहरु	१. घर तथा विद्यालय नजिकको जलसम्पदाको पहिचान गरी नाम बताउन २. नपा भित्र रहेका धार्मिक सम्पदाहरुको सूची तयार गर्न पहिचान) (गर्न	१. आफ्नो घर तथा विद्यालय वरिपरिरहेका विभिन्न खोलानालापैनीकुलो आदि सतही पानीका श्रोतहरु २. नपा भित्र रहेका धार्मिक सम्पदाहरु • मठमन्दिरचैत्यतिर्थस्थलहरु	१. तिम्रो घरनजिक कुन खोला बग्दछ भन्ने प्रश्न सोधी कक्षामा छलफल चलाउने २. विद्यालय नजिक रहेका पानीका श्रोतहरु भ्रमण गराई पहिचान गराउने ३. नपा भित्रका धार्मिक सम्पदाहरुको फोटो चित्र प्रदर्शन गर्ने ४. क्षेत्र भ्रमण गराई पहिचान गराउने (जानकारी दिने)	१. घर नजिकै र विद्यालय नजिकै रहेको जल सम्पदाहरुको सूची बनाउन लगाउने। २. नपा भित्रका मन्दिरहरु र भ्रमण गरेको देखेको मन्दिर गुम्बा चैत्य आदिको नाम भन्न लगाउने। ३. लघु परियोजना तयार गर्न लगाउने ।
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक¸ वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु¸ कार्यहरु¸	• हाम्रो वरीपरीका पर्यटकीय स्थलहरुको नाम भन्न र लेख्न सक्नेछन्‌	• हाम्रो वरीपरीका पर्यटकीय स्थलहरु जस्तैः मठ-मन्दिरगुम्बापार्कखोला आदि • हाम्रो समुदायका सिप र पेसाहरु जस्तैः कृषि ब्यापार	• चित्र प्रदर्शन • कथा बाचन • अभिनय • अन्तरक्रिया • अबलोकन भ्रमण	• छोटा प्रश्न • प्रदर्शित सिपको अबलोकन

	ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	• हाम्रो समुदायका सिपर पेसाहरुको नाम भन्न र लेख्न सक्नेछन् • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरुको नाम भन्न र लेख्न सक्नेछन्	घरायसी प्रयोगका बस्तुहरु निर्माण आदि • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु जस्तैः सडक ढल सामुदायिक भवन आदि	• स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरुको संग्रह •	
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	• घरका विभिन्न स्थान बताउन सक्ने : • सडकका प्रकारहरु अनुसार चल्ने यातायाका साधनहरु बताउन सक्ने : • घरको र सडक यातायातको चित्र कोर्न सक्ने छन् ।	• शहर र गाँउमा भएका घरहरुको फरक : • गाँउका र शहरका घरहरुको विभिन्न स्थानको बारेमा छलफल : • गाँउ र शहरमा चल्ने यातायातको भिन्नताको बारेमा छलफल : • घरको र सडक यातायातको साधनहरुको चित्र निर्माण । •	• शहर र गाँउमा भएका घरहरुको चित्रहरु प्रस्तुत गरी छलफल गर्ने : • गाँउका र शहरका घरहरुको विभिन्न स्थानको बारेमा छलफल गर्नेः • गाँउ र शहरमा चल्ने यातायातको भिन्नताको बारेमा छलफल गर्ने : • घरको र सडक यातायातको चित्र कोर्न सिकाउने ।	• शहर र गाँउका घरहरुकोबारेमा भन्न लगाउने । • शहर र गाँउकाघरहरुको विभिन्न स्थानहरुको बारेमा सोध्ने । • गाँउ र शहरमा चल्ने यातायातको भिन्नताको बारेमा बताउन लगाउने । • घरको र सडक यातायातको चित्र कोर्न लगाउने ।
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा,धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन	• आफ्नो सामानको हिफाजत तथा सुरक्षा गर्न । • घरको काममा सहयोग गर्न । • नम्रतापूर्वक बोल्न । •	• आफ्नो सरसामानको हिफाजतः कापी किताव टाई वेल्ट जुत्ता झोला • भान्सा र अर्हाएको सामान्य अन्य काम • शिष्ट र मर्यादित बोली	• कक्षाकोठामा उनीहरुको सामान मिलाएर राख्न लगाउने । • सामानको महत्व र हिफाजतको नियमहरुको बारेमा छलफल	• क्रियाकलापहरुको अवलोकन • छोटो उत्तर आउने प्रश्नहरु • व्यवहार परिवर्तनको अवलोकन

	प्रवृत्ति,दुर्ब्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु,लागू औषध दुर्ब्यसन, विद्यालयमा दुर्ब्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन		• आदरार्थी शनबदहरुको प्रयोग	• घरमा गरिने कामको बारेमा सामान्य प्रश्न गर्ने। • शिष्ट र मर्यादित बोलीसाग सम्बन्धित कार्टुन भिडियो एनिमेसन देखाउने। • राम्रो बोली खराव बोली विच फरकबारे छलफल • विद्यार्थीहरुलाई समबोधन गर्दा आदरार्थी शव्दहरुको प्रयोग गरी उनीहरुलाई पनि प्रयोगमा उत्प्रेरित गर्ने • कथा वाचन	
६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषण**ः पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ,वातावरण संरक्षण, हरित वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• हामीले खाने अन्न फलफुल तरकारी र गेडागुडीको नाम भन्ने • स्वस्थ्य रहन गर्नुपर्ने कुराहरु बताउन।	• हामीले खाने अन्नः मकै गहुँ र कोदो • हामीले खाने फलफुलः केरा नास्पाती सुन्तला अम्बा आरु • हामीले खाने तरकारीः चम्सुर पालुङ्गो रायो मूला गाँजर	• पालै पालो खानाको समूहको नाम सवध्ने। • सरसफाइको अवस्था हेर्ने।	• खानको समूहसँग सम्बन्धित छोटो प्रश्नोत्तर • क्रियाकलापको अवलोकन

			आलु फर्सी इस्कुस लौका आदि • हामीले खाने गेडागुडीःमास भटमास सिमि केराउ बोडी मस्याम आदि । • व्यक्तिगत सरसफाईः नङ काट्ने कपाल कोर्ने र ब्रस गर्ने ।		
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	• हाम्रो वरपर उपलव्ध सेवा सुविधाहरु बताउन सक्ने : • हाम्रा न्यूनतम आबस्यक्ता बताउन सक्नेः	• म.न.पा.मा भएका सेवा सुविधाहरुको सूची तयार : • न्यूनतम आवस्यक्ताको सूची तयार ।	○ म.न.पा.मा भएका सेवा सुविधाहरुको बारेमा छलफलः ○ म.न.पा.मा भएका सेवा सुविधाहरुको सूची निर्माण (शिक्षक र विद्यार्थीहरुको सयुक्त सहभागितामा)	• म.न.पा.मा के के सेवा सुविधाहरु छन् ? बताउनुहोस् । • हाम्रा नभै नहुने के के कुराहरु हुन्र ? बताउनुहोस् ।

३.३ कक्षा ३ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

क्रसं	क्षेत्र	सिकाइ सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतिकरण	शिक्षण क्रियाकलापहरु	मूल्याङ्कन
१ महालक्ष्मी नगरपालि	३. इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक	१. आफ्नो नपा को भौगोलिक स्वरुप बताउन	१. महालक्ष्मी नपा को भौगोलिक स्वरुपको परिचय	१. आफ्नो नपा का सबै भौगोलिक स्वरुपको प्रतिनिधीत्व हुने गरी अवलोकन भ्रमण	१. लघु परियोजना तयार गर्न लगाउने । २. विद्यार्थीले देखेका भ्रमण गरेका डाँडा

काको परिचय	विभाजनक्षेत्रफल र वडा विभाजन		• डाँडालेकवेसीभन ज्याङ्गखेल मैदान	गराउने र लघु परियोजना तयार गर्न लगाउने २. भौगोलिक स्वरुपसंग सम्बन्धित प्रश्नोत्तरछलफल	काडा बन आदिको नाम सोध्ने।
	४. भाषाजातजातिगत अवस्थासंस्कृति र जनसंख्या	१. आफ्नो नपा मा प्रचलित धर्म तथा संस्कृतिको परिचय दिन	१. नगरपालिकामा मान्ने प्रचलित धर्म तथा सस्कृतिहरु • चाडपर्वमेलाजात्रा • हिन्दुबौद्धइसाईइस्लाम धर्म र संस्कृति	३. भाषा जातजातिगत अवस्था संस्कृतिका चित्र/फोटोभिडियो/एलिमेसन प्रस्तुत गरी छलफल गर्ने ४. सम्बन्धित क्षेत्रको अवलोकन भ्रमण ५. चित्रफोटोभिडियोएलेमेसनको प्रयोग गर्ने ६. क्षेत्र भ्रमण गराउने	१. विद्यार्थीको धर्म अनुसारको कहाँ कसरी पुजा गरिन्छ सोध्ने। २. लघु परियोजना
	महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको बारेमा जानकारी	-	-	-	-
	महालक्ष्मी नपाका सम्पदाहरु	१. नपा भित्र रहेका जलसम्पद ाको	१. नपा भित्रका प्राकृतिक सम्पदाहरु	१. धार्मिक सम्पदाले र धर्म संस्कृतिले के के फाइदा हुन्छ भनेर समूह छलफल	१. नपा भित्र कहा कहा जल सम्पदाहरु रहेका छन् सूची बनाउन लगाउने।

		अवस्थिति बताउन २. नपा भित्रका धार्मिक सम्पदाहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन	२. धार्मिक सम्पदाको पहिचान ३. हाम्रो सम्पदा हाम्रो गौरव ४. मठमन्दिरमस्जिद गुम्वाको महत्व र संरक्षणका उपायहरु	गराउने निष्कर्ष टिपोट गर्दै जाने २. धार्मिक सम्पदा संरक्षणका विधिको श्रव्य/दृष्य सामग्री प्रस्तुत गर्ने	२. धार्मिक सम्पदाको महत्व बताउन लगाउने। ३. धार्मिक सम्पदाहरुको सम्बन्ध र जगेर्ना गर्नुपर्ने कारणहरु सोध्ने। ४. लघु परियोजन तयार गर्न लगाउने।
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक¸ वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु¸ कार्यहरु¸ ब्यपार¸ परम्परागत कला हस्तकला	• पर्यटनको प्रकार र भ्रमणको उद्देश्य • सीप र पेशाको महत्व • हाम्रो निर्माण योजनाहरु नाम भन्न र लेख्न सक्नेछन्	• आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटनअध्ययन गर्नेबिदाको सदुपयोग आदि • पेसाहरु जस्तैः कृषिउद्योगब्यापार घरायसी प्रयोगका बस्तुहरु निर्माण आदि • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु	• चित्र प्रदर्शन • कथा बाचन • अभिनय • अन्तरक्रिया • अबलोकन भ्रमण • स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरुको संग्रह	• छोटा प्रश्न • प्रदर्शित सिपको अबलोकन

			जस्तैः सडकढल सामुदायिक भवन आदि		
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	• हाम्रो घर र परिवार बारे बताउन सक्ने । • हाम्रो परिवारको सदस्यहरुबारे बताउन सक्ने । • सडकको आवस्यक्ता बारे बताउन सक्ने। • सडकको फाइदाबारे बताउन सक्ने ।	• हाम्रो घर र परिवार बारे छलफल । • परिवारका विभिन्न सदस्यहरुको बारेमा परिचय । • छिमेकीहरुको बारेमा छलफल। • सडक फाइदाहरुकोबारेमा छलफल । • सडक वेफाइदाहरुकोबारेमा छलफल ।	• परिवारको विभिन्न सदस्यहरुको चित्र, चल, चलचित्र देखाई सम्वन्धबारे छलफल गर्ने । • घरछिमेकको पेशा, व्यावसाय सहित परिचय गराउने । • सडकको आवस्यक्ताबारे प्रश्नोत्तर सहित छलफल गर्ने । • यातायातका साधनहरुको विविध प्रयोगबारे छलफल गर्ने । • सडक फाइदाहरुकोबारेमा छलफल गर्ने। • सडक वेफाइदाहरुकोबारेमा छलफल गर्ने।	• हाम्रो घर र परिवारबारे प्रश्न सोधी बताउन लेख्न गउनउने । • हाम्रो परिवारको सदस्यहरुबारे बताउन लगाउने । • सडकको आवस्यक्ता बारे प्रश्न सोधी लेख्न लगाउने । • सडकको फाइदाबारे बताउन लगाउने । • सडकको वेफाइदाबारे बताउन लगाउने ।
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा,धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति,दुर्ब्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग,	• साथीहरुलाई सहयोग गर्न । • विद्यालयको सरसफाइमा सहयोग । • माया दया करुणा देखाउन । • आत्मनिर्भर बन्न ।	• साथीहरुलाई सहयोगः टिफिन कापी कलम • विद्यालयको सरसफाईः कक्षाकोठापरिसर बगैचा • आफ्नो काम आफै गर्ने बानी • माया दया करुणा	• आपसी सहयोगको बारेमा छलफल भूमिका अभिनय र नक्कल • विद्यालयमा सरसफाई गर्ने तालिका बनाउन लगाई सो अनुसार सरसफाई गर्न लगाउने । • आफ्नो काम आफै गर्न उत्पेरित गर्ने ।	• छोटो प्रश्नोत्तर • तालिका अनुसारको कामको व्यवहारको अवलोकन • आफ्नो काम आफै गरेको वा नगरेका सम्बन्धमा स्व मूल्याङ्कन फारम वा रुजु सूचीको प्रयोग

	असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु¸ जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु¸लागू औषध दुर्ब्यसन¸ विद्यालयमा दुर्ब्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन			• कथाको माध्यमबाट माया दया करुणाको भावना जगाउने।	
६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण¸ ब्यक्तिगत सरसफाइ¸ संस्थागत सरसफाइ¸ यौन शिक्षा¸ महिनावारी सरसफाइ¸वातावरण संरक्षण¸ हरित वातावरण निर्माण¸ विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• खानाको परिकारर स्वास्थ्यसँगको सम्बन्ध बताउन। • व्यक्तिगत सरसफाईः नुहाउन र आफ्नो स-साना लुगा धुन ।	• खाना र स्वास्थ्यसंगको सम्बन्ध। • नुहाउन र स-साना लुगा धुन।	• खानामा पाइने पौष्टिक तत्वहरुको बारेमा जानकारी गराउने। • पौष्टिक तत्वसँग सम्बन्धित चित्रहरु प्रस्तुत गर्ने। • आफै नुहाउने बानीको बारेमा छलफल गराउने। • ।	• पौष्टिक तत्वहरुको बारेमा प्रश्न सोध्ने। • व्यक्तिगत सरसफाईको अवलोकन

७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	• मानिसका आवस्यक्ताको परिचय दिन सक्ने। • मानिसका आवस्यक्ताको सूची तयार गर्न सक्ने। • मानविय साझा समस्याहरु बताउत सक्ने । • मानविय साझा समस्याहरुको सूची तयार गर्न सक्ने । •	• मानिसका आवस्यक्ताको परिचयः • मानिसका आवस्यक्ताको सूची : • माविय साझा समस्याको सूची(पिउने पानी,शिक्षा, स्वास्थ्य,विद्युत, खेल मैदान, ढलनिकास, मनोरञ्जन पार्क आदि)	• मानिसका आवस्यक्ताको विविध पक्षकाबारेमा छलफलः • मानिसका आवस्यक्ताको सूची निर्माण : • माविय साझा समस्याको सूची(पिउने पानी,शिक्षा, स्वास्थ्य,विद्युत, खेल मैदान, ढलनिकास, मनोरञ्जन पार्क आदिका बारेमा अगल अलग छलफल)	• प्रत्येक विद्यार्थीलाई मानिसका आवस्यक्ताको परिचय दिन लगाउने । • मानिसका आवस्यक्ताको सूची तयार गर्न लगाउने । • मानविय साझा समस्याहरु बताउत बताउत लगाउने । • मानविय साझा समस्याहरुको सूची तयार गर्न लगाउने ।

३.४ कक्षा ४ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

क्रसं	क्षेत्र	सिकाइ सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतिकरण	शिक्षण क्रियाकलापहरु	मूल्याङ्कन
१ महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचय	१. इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजनक्षेत्रफ	नपाका जननिर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु को सामान्य परिचय दिन	१. नपा का जनप्रतिनिधिहरु • वडा अध्यक्ष • वडा सदस्यहरु • नगर प्रमुख (मेयर)	• चित्र र फोटोको प्रदर्शन गरेर परिचित गराउने • सम्भव भएका जनप्रतिनिधिसंग साक्षात्कार गराउने	• फोटो देखाएर जनप्रतिनिधि चिन्न लगाउने।

	लर वडा विभाजन		• नगर उप–प्रमुख (उप–मेयर)		• लघु परियोजना तयार गर्न लगाउने
		२. नपाको जनसंख्याको आकार र लैङ्गिक बनाट बताउन	२. जनसंख्याको आकार • जम्मा जनसंख्या • बनावटउमेर –समूह र लिङ्गको आधारमा	• जनसंख्यासँग सम्बन्धित प्रश्नहरु जस्तै घर छिमेकको जनसंख्या कति छ भनेर प्रश्न गर्ने • जनसंख्याको चार्ट ग्राफको प्रयोग गरेर आकार बनावट प्रष्ट पार्ने •	• नपाको जनसंख्या (महिला पुरुष सहित) कति छन् सोध्ने।
	२ भाषा जातजातिगत अवस्थासंस्कृति र जनसंख्या	२. आफ्नो नपा मा प्रचलित धर्म तथा संस्कृतिको परिचय दिन	• नपा मा प्रचलितधर्म तथा संस्कृति चाडपर्वमेलाजात्रा • हिन्दुबौद्धइसाईइस्लाम धर्म र संस्कृति	७. भाषा जातजातिगत अवस्थासंस्कृतिका फोटो/चित्रभिडियोएलिमे/सन प्रस्तुत गरी छलफल गर्ने ८. सम्बन्धित क्षेत्रको अवलोकन भ्रमण ९. चित्रफोटोभिडियोएलेमेसनको प्रयोग गर्ने १०. क्षेत्र भ्रमण गराउने	१.
	महालक्ष्मी नगरपालिकाले	-	-	-	-

	प्रदान गर्ने सेवाहरुको बारेमा जानकारी				
	महालक्ष्मी नपाका सम्पदाहरु	जलसम्पदाहरुः खोलानालापोखरीको उपयोग र महत्व तथा संरक्षणका उपायहरु बताउन	१. खोलाको महत्व र यसको उपयोगिता २. पोखरीको महत्व र यसको उपयोगिता	१. खोलाको पानी के के मा प्रयोग गर्दछौं भनेर समूह छलफल गराउने २. पोखरी कहाँ कहाँ देखेका छौ ? र यसको क महत्व छ भनी प्रश्न गर्दै आएका उत्तरहरु टिप्दै जाने।	१. खोलाको उपयोगिता लेख्न लगाउने। २. खोला र पोखरीको महत्व वारे लेख्न लगाउने।
		नपा भित्र मनाइने चाडपर्व स्थानीय पर्वको परिचय दिइ यसको महत्व बताउन	१. हाम्रा नपाका चाडपर्वहरु • पर्यटनमा महत्व • पहिचानको आधार • सास्कृतिक र धार्मिक महत्व	२. स्थानीय जात्रापर्व मेलाको अवलोकन गर्न लगाई लघु परियोजना तयार गर्न लगाउने ३. स्थानीय चाडपर्वको महत्व झल्कने सामग्री चित्रभिडियोएनिमेसन प्रस्तुत गर्ने	१. महालक्ष्मी नपामा मनाइने कुनै ३ वटा स्थानीय पर्वको परिचय दिन लगाउने। २. स्थानीय पर्वको महत्व सोध्ने।

					३. लघु परियोजना तयार गर्न लगाउने ।
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	• पर्यटनको प्रकार र भ्रमणको उद्देश्य बारेमा बताउन सक्नेछन् • पेशासीप र उत्पदान बारेमा बताउन सक्नेछन् • हाम्रो निर्माण योजनाहरुको नाम भन्न सक्नेछन्	• आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटनअध्ययन गर्नेबिदाको सदुपयोग आदि • पेसाहरु जस्तैः कृषिउद्योगब्यापारघराय सी प्रयोगका बस्तुहरु निर्माण आदि • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु जस्तैः सडकढल सामुदायिक भवन आदि	• चित्र प्रदर्शन • कथा बाचन • अभिनय • अन्तरक्रिया • अबलोकन भ्रमण • स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरुको संग्रह	• छोटा प्रश्न • प्रदर्शित सिपको अबलोकन
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	• परिवारको महत्व बताउन सक्ने । • सडक र यातायातको फाइदाहरु तथा वेफाइदाहरु बताउन सक्ने । • सडक प्रयोगका नियमहरु बताउन सक्ने ।	• परिवारका सदस्यहरुको भूमिका र महत्व । • यातायका आवस्यक्ता तथा महत्व । • यातायका फाइदाहरु तथा वेफाइदाहरु । • सडक सुरक्षाका नियमहरु ।	• परिवारका विभिन्न सदस्यहरुको भूभिकाबारे छलफल गर्ने । • सडक र यातायातका साधनहरुको आवस्यक्ता र महत्वबारे छलफल गर्ने । • यातायका फाइदाहरु तथा वेफाइदाहरुबारे तुलनात्मक अन्तरकृया गर्ने । • सुरक्षित सडक प्रयोग विधि र नियमहरुबारे छलफल गर्ने । • नजिकको सडक भ्रमण गराउने ।	• परिवारको महत्व रआबस्यक्ताबारे प्रश्नोत्तर गर्ने । • सडक र यातायातको फाइदाहरुबारे प्रश्नोत्तर गर्ने । • सडक र यातायातको वेफाइदाहरु प्रश्नोत्तर गर्ने । सडक

					प्रयोगका नियमहरु प्रश्नहरु गर्ने ।

५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा, धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति, दुर्व्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु, लागू औषध दुर्व्यसन, विद्यालयमा दुर्व्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार, बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी,	• छरछिमेकमा सहयोग गर्न
		• स्वयंसेवाको भावना विकास गर्न
		• अशल व्यवहारलाई पहिचान गरी जीवनमा प्रयोग गर्ने सीपको विकास
		• घर परिवार, विद्यालय र समाजका ठूलालाई गर्नुपर्ने सम्मान र सत्कारको भावनाको विकास
		• आदर सत्कारको भावनाको विकास
			• छरछिमेकमा सहयोगः सूचनाको आदानप्रदान
			• टोलको सरसफाइ
			• फोहोर व्यवस्थापनमा सरसहयोग
			• घर परिवार, विद्यालय र समाजका ठुलालाई गर्नुपर्ने सम्मान र सत्कार
				• कथा, भिडियो एनिमेसनको माध्यमबाट सहयोग र स्वयंसेवाको भावना जगाउने
				• नैतिक कथाको माध्यमबाट अशल व्यवहार र आफूभन्दा ठूलालाई आदरको भावना जगाउन प्रेरित गर्ने
				• स्वयंसेवाः विपद परेका बेला र विरामी हुँदा
				• सफल र विश्व प्रसिद्ध व्यक्तित्वहरुको आत्म वृतान्तका अंशहरुको शिक्षणमा प्रयोग
				  ○ मदर टेरेसा
				  ○ गौतम बुद्ध
				  ○ महात्मा गान्धी
				  ○ सन्दुक रुइत
				  ○ अनुराधा कोइराला
				• नाटक अभिनय
				• समूहगत क्रियाकला
					• क्रियाकलाप र व्यवहार परिवर्तनको अवलोकन
					• भाव प्रक्षेपण
					• प्रश्नावली
					• अभिभावकसंग को अन्तरक्रिया

	आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन			• क्षेत्र भ्रमण	
६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ,वातावरण संरक्षण, हरित वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• पोषणको परिचय • वातावरणीय सरसफाईको परिचय • बाल बगैचा निर्माण	• पोषणको परिचयः कार्बोहाइड्रेड, प्रोटिन, भिटामिन, र पानी • वातावरणीय सरसफाइको परिचयः घर, छिमेक र विद्यालय • बगैचा निर्माण र संरक्षण	• चित्र दिइ पोषणको वर्गीकरण गर्न लगाउने • भिडियो, एनिमेसन र चित्रको प्रयोग • विद्यालय परिसर सरसफाइमा सहभागी गर्न लगाउने । • समूह वर्गीकरण गरी बाल बगैचा निर्माण गर्न लगाउने र संरक्षणको जिम्मा समूहलाई दिने • खानासंग सम्बन्धित लघु परयोजना गराउने	• क्रियाकलापको अवलोकन • प्रश्नोत्तर
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु,	• आफ्नो आफ्नो वडाको उपलव्ध सुविधाहरुकोबारे बताउन सक्ने ।	• आफ्नो आफ्नो वडाको उपलव्ध सुविधाहरुकोबारेमा छलफल ।	• आफ्नो आफ्नो वडाको उपलव्ध सुविधाहरुकोबारेमा छलफल गर्न सहजीकरण ।	• आफ्नो आफ्नो वडाको उपलव्ध सुविधाहरुकोबारे प्रश्नोत्तर गराउनउने ।

	सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	• आफ्नो आफ्नो वडाको सामाजिक समस्याहरु समस्याहरुकोबारे बताउन सक्ने ।	• आफ्नो आफ्नो वडाको उपलब्ध सुविधाहरुकोबारेमा सूची तयार । • आफ्नो आफ्नो वडाको सामाजिक समस्याहरु छलफल । आफ्नो आफ्नो वडाको समस्याहरुका सुची तयार ।	• आफ्नो आफ्नो वडाको उपलब्ध सुविधाहरुकोबारेमा सूची तयार गर्न लगाउने । • आफ्नो आफ्नो वडाको सामाजिक समस्याहरु छलफल गर्न लगाउने । • आफ्नो आफ्नो वडाको समस्याहरुका सुची तयार गर्न लगाउने । • वडाको उपयुक्त क्षेत्रको भ्रमण गराई प्रत्यक्ष ज्ञानको अनुभव ।	• आफ्नो आफ्नो वडाको उपलब्ध सुविधाहरुकोबारे बताउन लगाउने । • आफ्नो आफ्नो वडाको सामाजिक समस्याहरुबारे प्रश्न सोध्ने ।सम्वन्धित वडाको समस्याहरुकोबारे सूची बनाउन लगाउने ।

३.५ कक्षा ५ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

क्रसं	क्षेत्र	सिकाइ सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतिकरण	शिक्षण क्रियाकलापहरु	मूल्याङ्कन

१	महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचय : १. इतिहास भौगोलिक र राजनैतिक विभाजन क्षेत्रफल तथा विभाजन २. भाषा जातजातिगत अवस्था संस्कृति र जनसंख्या ३. महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको बारेमा जानकारी	१. न.पा. को भौगोलिक अवस्थिति र क्षेत्रफल बताउन २. वडा विभाजनका आधारहरु बताउन र न.पा. को नक्सा कोरी वडा विभाजन गर्न ३. न.पा. को वडागगत जनसंख्याको वितरण बताउन सक्नेछन ।	- न.पा. को सिमाना सहितको नक्सा - न.पा. को अवस्थिति (पूर्व पश्चिम उत्तर र दक्षिण सिमाना सहित - नक्सा कार्य (वडा सहितको) - वडा विभाजनका आधारहरु : भौगोलिक आधार : भाषिक आधार : सांस्कृतिक आधार : जातजातिगत आधार प्रत्येक वडाको जनसख्या (वडागतरुपमा)	- महालक्ष्मी नगरपालिकाको नक्सा प्रस्तुत गर्दै क्षेत्रफल र चार सिमानाको पहिचान गराउने नमुना नक्सा कोरी प्रस्तुत गर्ने नक्सा निर्माण गर्न लगाई पुनः वडाहरु कति छन ?विभाजन गरी समुहका मिलाउन लगाउने वडा सहितको न.पा. को नक्सा प्रस्तुत गर्दै वडागत रुपमा जनसंख्याको जानकारी गराउने	१. हाम्रो नपाको क्षेत्रफल सोध्ने । २. नपाको चार सिमाना खुलाउन ३. नपाको पृष्ठभरिको नक्सा कोरी वडा विभाजन गर्न लगाउने । ४. वडा विभाजनका आधारहरुको सूची तयार गर्न लगाउने । ५. प्रत्येक वडामा रहेका जनसंख्याको सूची तयार गर्न लगाउने ।

					६. लगाउने।
१	महालक्ष्मी न.पा. का सम्पदाहरु	१. वनसम्पदाको परिचय दिन र सार्वजानिक र नीजि प्रकारहरु बताउन	वनका प्रकारहरु- : सरकारी वन : सामुदायिक वन : निजी वन : : कवुलियत वन (धार्मिक वन र संरक्षित वन न.पा. मा नभएको)	: सम्भव हुने नजिकका वनको अवलोकन भ्रमण गराउने र वन प्रकारहरुको अवधारणा दिने	१. वन सम्पदाको परिचय दिन लगाउने। १. महालक्ष्मी नपा भित्र रहेका वनहरुको प्रकार सोध्ने ।
		२. महालक्ष्मी नगरपालिका भित्रका स्थानीय जात्राहरुको परिचय दिई जात्रा सुरुवातको किम्वदन्ति बताउन	- लुभू महालक्ष्मी महाभैरवको जात्रा - सिद्धीपुरको ....जात्रा - पानी माग्ने जात्रा - लाकुरी भञ्ज्याङ्ग ....?	- स्थलगत अवलोकन भ्रमण - समूह छलफल - अनुभवको साटासाट	१. लुभु जात्रामा कुन देवी देवताको पुजा र

					रथारोहण गरिन्छ सोध्ने । २. लुभु र सिद्धिपुरको जात्रा चलाउने समय सोध्ने । ३. लुभु जात्रासँग सम्बन्धित किम्वदन्ती भन्न लगाउने ।
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	• पर्यटकको रुचीचाहाना र उद्देश्य • हाम्रो पेशाउद्योग र जारब • हाम्रो निर्माण योजनाहरु बारेमा लेख्न र बताउन सक्नेछन्	• पर्यटकको रुचीचाहाना फोटो खिच्नेसफा :जस्तै ठाउमा बस्नेहिमाल हेर्नेरुची अनुसारको खाना खाने होम स्टे मा रमाउने आदि • पर्यटकको उद्देश्य हाम्रो नगरलाई बाहिर चिनाउनेअध्ययन गर्ने आदि	• चित्र प्रदर्शन • कथा बाचन • अभिनय • अन्तरक्रिया • अबलोकन भ्रमण • स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरुको संग्रह	• छोटा प्रश्न • प्रदर्शित सिपको अबलोकन

			• पेसाहरु जस्तैः कृषिगब्यापारघरायसी उद्य प्रयोगका बस्तुहरु निर्माण आदि • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु जस्तैः सडकढल सामुदायिक भवन आदि		
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	• असल छिमेकीका गुणहरु र सम्वन्ध बताउन सक्ने । • विद्यालयको परिचय र महत्व बताउन सक्ने । • हाम्रो म.न.पा.को आवश्यक्ताहरु बताउन सक्ने। • म.न.पा.का मुख्य मुख्य शाखा मार्गहरु बताउन सक्ने । • सडक प्रयोगका संकेतहरु र चिन्हहरु बताउन सक्ने ।	• असल छिमेकीमा हुनु पर्ने गुणहरु । • छिमेकीसँग असल सम्वन्धका आधारहरु । • विद्यालयको परिचय र महत्व । • मानविय आवस्यक्ता(विजुली, पानी, सडक, शिक्षा, स्वास्थ्य, सञ्चार र बजार) • म.न.पा.का मुख्य मुख्य शाखा मार्गहरु : • सडक प्रयोगका संकेतहरु र चिन्हहरु	• असल छिमेकीमा हुनु पर्ने गुणहरुको बारेमा छलफल गर्ने । • छिमेकीसँग असल सम्वन्धका आधारहरुबारे अन्तरक्रियात्मक छलफल गर्ने । • विद्यालयको परिचय, महत्व र आवस्यक्ताबारे विद्यार्थीहरुलाई भन्न गलाउने । • मानविय आवस्यक्ता(विजुली, पानी, सडक, शिक्षा, स्वास्थ्य, सञ्चार र बजार) छलफल गर्ने । • म.न.पा.का मुख्य मुख्य शाखा मार्गहरु : • सडक प्रयोगका संकेतहरु र चिन्हहरु चिन्हाउने र प्रयोगबारे छलफल गर्ने ।	• असल छिमेकीका गुणहरु र सम्वन्ध बताउन लगाउने । • विद्यालयको परिचय र महत्व बताउन लगाउने । • हाम्रो म.न.पा.को आवश्यक्ताहरुको सूची तयार गर्न लगाउने। • म.न.पा.का मुख्य मुख्य शाखा मार्गहरु बताउन लगाउने । • सडक प्रयोगका संकेतहरु र चिन्हहरुको प्रयोग बताउन लगाउने ।
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार,	• अशल संगतको अभ्यास गर्न	• अशल संगत र साथीको रोजाई • साथीसंगको व्यवहार	• कथा, जीवनी, सम्वादको माध्यमबाट अशल संगत, परोपकारिता र स्वाबलम्वन हुन प्रेरित गर्ने	• अवलोकन • प्रश्नोत्तर • अभिभावकसंग अन्तरक्रिया

	दया माया करुणा, धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति, दुर्व्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु, लागू औषध दुर्व्यसन, विद्यालयमा दुर्व्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन	• अशल र खराव संगतवीचको चेतनामा वृद्धि • अरुलाई आदर सत्कार गर्ने बानीको विकास • आफ्ना बुवाआमाप्रति आफ्नो जिम्मेवारीको बोध • परोपकारिताको बानी विकास गर्न • स्वाबलम्बी बन्न	• अशल र खराव संगतवीचको फरक • आफूभन्दा ठूलालाई आदर सत्कार • परोपकारिताः व्यक्ति र समाजलाई हुने फाइदा • स्वावलम्बन • आत्मनिर्भरता परिचय र फाइदाहरु	• बुवाआमाप्रति छोराछोरीको जिम्मेवारी विषयमा छलफल • अतिथिदेवो भवः को चर्चा • विश्वप्रसिद्ध व्यक्तिहरुको गुणहरुको चर्चा ○ फ्लोरेन्स नाइन्टिङगेल ○ महावीर पुन ○ पुष्पा बस्नेत ○ सन्दुक रुइत	• परियोजना प्रस्तुतीकरण • विद्यार्थीले राखेका विचारहरुको विश्लेषण

६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ,वातावरण संरक्षण, हरित वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• सन्तुलित भोजनका फाइदाहरु • जंक फुड (पत्रु खाना) को परिचय दिइ यसका बेफाइदाहरु बताउन • बालबगैचाको आवश्यकता र महत्व बताउन	• सन्तुलित भोजन र यसका फाइदाहरु • पत्रु खानाः परिचय बेफाइदा • बाल बगैचा महत्व	• प्रत्येक खानाको नमूना संकलन गर्न लगाउनेर सन्तुलित भोजनको फाइदा बारे समूहमा छलफल गराउने । • पत्रु खानाको परिचय दिदै वेफाइदाको बारेमा छलफल गराउने । • बाल बगैचाको महत्व झल्काउने चित्र, भिडियो, एनिमेसन प्रस्तुत गर्न लगाउने	• क्रियाकलापको अवलोकन • प्रश्नोत्तर
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	• हाम्रा वडाका आर्थिक समस्याहरुबारे बताउन सक्ने । • हाम्रा वडाका आर्थिक समस्याहरुको सम्भावित समाधानका उपायहरु बताउन सक्ने ।	• हाम्रा वडामा विद्यमान कृषि, व्यापार, उद्योग, रोजगारी सम्वन्धमा देखिएका समस्याहरु : • वडाका विद्यामान आर्थिक समस्याहरुको सम्भावित समाधानका उपायहरुः	• हाम्रा वडामा विद्यमान कृषिको अवस्था, व्यापार व्यावसायको अवस्था उद्योगको अवस्या, रोजगारीको अवस्थाका सम्वन्धमा देखिएका अलग अगल समस्याहरु उपर छलफल गर्ने : • उल्लेखित समस्याहरुको अलग अलग सम्भावित समाधानका उपायहरु उपर छलफल गर्नेः	• हाम्रा वडाका आर्थिक समस्याहरुबारेमा क्षेत्रगत अलग अलग प्रश्न सोध्ने ।, • हाम्रा वडाका आर्थिक समस्याहरुबारेमा अलग अलग क्षेत्रगत समाधानको प्रश्न सोध्ने • हाम्रा वडाका आर्थिक समस्याहरुको सम्भावित समाधानका उपायहरु बताउनलगाउने ।

कक्षा ३.६ कक्षा ६ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

क.सं.	क्षेत्र	सिकाई सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाई क्रियाकलापहरु	मूल्याङ्कन
१	महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचय : १. इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजन क्षेत्रफल वडा विभाजन २. भाषा जातजातिगत अवस्था संस्कृति र जनसंख्या ३. महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको बारेमा जानकारी	१. वडा कार्यालयले प्रदान गर्ने सेवाहरु संग परिचित भई सेवा प्राप्त गर्ने तरिकाहरु ब्ताउन २. जनसंख्या व्यवस्थापनको परिचय दिई जनशक्तिका प्रकारहरु बताउन ३. आफ्नो नगरपालिका प्रति गौरव गर्न	- वडा कार्यालयले प्रदान गर्ने सेवाहरु - वडा कार्यालयबाट सेवा प्राप्त गर्ने तरिकाहरु - जनसंख्याको परिचय - जनसंख्या व्यवस्थापनका उपायहरु - जनशक्तिका प्रकारहरु - हाम्रो नगरपालिका हाम्रो गौरव (नगरपालिकाको विविधतालाइ समेट्ने)	- वडा कार्यालयको भ्रमण गरी सोधपुछ गर्ने - लघु परियोजना तयार गर्न लगाउने - समूह छलफल - जनशक्तिको उदाहरण घर परिवार र छिमेकबाट दिन लगाउने - नगरपालिकाको विविधताको बारेमा समूह छलफल गराउने - भिडियो/एलिमेसन चित्र प्रस्तुत गर्ने - लघुपरियोजना गराउने	१. वडाबाट प्राप्त गर्न सकिने सेवाहरुको सूची बनाउन लगाउने। २. वडाबाट सेवा प्राप्त गर्ने तरिकाहरु सोध्ने। ३. नपाभित्र रहेका जनशक्तिका प्रकारहरु सोध्ने। ४. नपाको गौरव गर्ने कुराह्यरुको सूची बनाउन लगाउने।
२	महालक्ष्मी नगरपालिकाका सम्पदाहरु	- नगरपालिका भित्रका वनका प्रकार सहित सामुदायिक वनहरुको परिचय दिन	- सामुदायिक वनको परिचय - सामुदायिक वनका नामहरु	- नजिकैको सामुदायिक वनको अवलोकन भ्रमण गराउने	१। नपा भित्रका सामुद्रायिक वन र सार्वजानिक वनको

				- कक्षामा समूह छलफल गर्ने	नामर महत्व लेख्न लगाउने।
		२. स्थानीय बाजा तथा नृत्यहरुको परिचय दिन	धिमे बाजा : एक परिचय खैजडी बाजा : एक परिचय नृत्य (खैजडी नृत्य) नृत्य तामाङहरुको डम्फु बाजा	- अवलोकन गराउने - लघुपरियोजना तयार गर्न लगाउने - सामाग्रिहरु (श्रव्यदृष्य) प्रदर्शन गर्ने	१। धिमे बाजा र खैजडी बाजा सँग सम्बन्धित प्रश्नहरु सोध्ने।
		३. धार्मिक तथा सांस्कृतिक गुठीहरुको परिचय दिन	- नेवारी गुठी - महालक्ष्मी महाभैरव गुठी - अन्य मठ मन्दिरका गुठीहरु	- गुठीको परिचय झल्कने श्रव्य दृष्य सामग्रीको प्रदर्शन गर्ने - अवलोकन भ्रमण - लघुपरियोउजना - अनुभव आदान प्रदान	१. गुठीको परिचय र नपा भित्र रहेका मुख्य मुख्य गुठीहरुको सूची बनाउन लगाउने।
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	• हाम्रा पर्यटकीय स्थल (फाइदा र संरक्षण) • पेशाहाम्रो) सिपब्यापार (अर्थतन्त्रयोगदान • बारेमा लेख्न र बताउन सक्नेछन्	• हाम्रा पर्यटकीय स्थलहरुको कारण आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटनमा उन्नती हुनेस्थानीयलाई रोजगारी प्राप्त हुनेपर्यटकीय स्थलहरुको संरक्षणमा हाम्रो चासो बढ्ने • पेसाहरु जस्तैः कृषिउद्योगब्यापारघरायसी प्रयोगका बस्तुहरु निर्माण आदिले हाम्रो अर्थतन्त्रमा पुर्याएको योगदान	• चित्र प्रदर्शन • कथा बाचन • अभिनय • अन्तरक्रिया • अबलोकन भ्रमण • स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरुको संग्रह	• छोटा छोटा तथा लामा प्रश्न • प्रदर्शित सिपको अबलोकन • अभिलेख

			• हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु जस्तैः सडकढल सामुदायिक भवन आदि।		
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	• भौतिक पूर्वाधारको परिचय दिन सक्नेछन् । • म.न.पा.को भौतिक पूर्वाधारको सूची तयार गर्न सक्ने । • भौतिक पूर्वाधारको आर्थिक र सामाजिक महत्व बताउन सक्ने । • राजमार्ग, शाखा मार्ग र सडक • मार्गको उपयोगिता बताउन सक्ने ।	• विभिन्न प्रकारका भौतिक पूर्वाधारहरुको परिचय। • म.न.पा.मा उपलब्ध पूर्वाधारहरुको सूची । • भौतिक पूर्वाधारहरुको आर्थिक र सामाजिक महत्व । • सडकको बर्गिकरण र तिनीहरुको उपयोगिता ।	• विभिन्न प्रकारका भौतिक पूर्वाधारहरुको छलफल, सूची निर्माण । • विभिन्न प्रकारका भौतिक पूर्वाधारहरुको समाजिक लाभहरु र आर्थिक लाभहरु बारे छलफल । • सडकको बर्गिकरण र उपयोगिताबारे छलफल ।	• भौतिक पूर्वाधारको परिचय दिन लगाउने । • म.न.पा.को भौतिक पूर्वाधारको सूची तयार गर्न लगाउने । • भौतिक पूर्वाधारको आर्थिक र सामाजिक महत्व बताउन लगाउने । • राजमार्ग, शाखा मार्ग र सडक मार्गको उपयोगिता बताउन लगाउने ।
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा,धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति,दुर्व्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु,लागू औषध दुर्व्यसन, विद्यालयमा	• सामाजिक सञ्जालको नैतिक प्रयोगको सीप विकास गर्ने। • दुर्व्यसन तथा कुलतबाट जोगिने क्षमता विकास गर्ने • प्रभावकारी सञ्चार र सञ्चार आचारसंहिताको सीप विकास गर्ने। • Antibullying को धारणा • विपद् व्यवस्थापनको धारणा	• सामाजिक सञ्जालको परिचय र प्रकार • दुर्व्यसनको परिचयः घर विद्यालय र समाज • अशल नागरिक सफल जीवन • प्रभावकारी सञ्चार • Antibullyng को परिचय • विपद् व्यवस्थापनको धारणा प्रकार र क्षति	• कथाका अंश वाचन • छलफल • परियोजना कार्य • सामान्य अनुसन्धान • वादविवाद र अन्तरक्रिया गर्ने • विकसित र अल्पविकसित देशहरुको नागरिकको भूमिकामा चर्चा	• व्यवहार मूल्याङ्कन • प्रश्नावली • परियोजना कार्य र प्रस्तुतिकरण • अवलोकन • अभिभावकसंग अन्तरक्रिया

	दुर्व्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन			• अशल र खराव मान्छेहरुको सूची तयार गरी तिनीहरु किन र कसरी खराव भए चर्चा गर्ने । • विपद् सम्बन्धि विभिन्न भिडियो प्रस्तुत गरी यसका प्रकार यसले पुर् याउने इतिको वारेमा छलफल गर्ने ।	

६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण¸ ब्यक्तिगत सरसफाइ¸ संस्थागत सरसफाइ¸ यौन शिक्षा¸ महिनावारी सरसफाइ¸वातावरण संरक्षण¸ हरित वातावरण निर्माण¸ विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• महिनावरीको परिचय र लक्षण बताउन
		• प्रजनन् अंगको सरसफाइ गर्ने बानीको विकास गर्न
		• योगको परिचय दिन र महत्व बताउन
		• विद्यालयमा बालबगैचा निर्माण गर्ने तरिका बताउन
		• खेर नमे वस्तुरुको पुन प्रयोग गर्न
		•
			• महिनावारीको परिचय र लक्षण
			• प्रजनन् अंगको सरसफाई
			• योग
			  ○ परिचय
			  ○ महत्व
			• बालबगैचा निर्माण गर्ने तरिका
			• खेर जाने वस्त्हरुको पुन प्रयोग
				• महिनावारी र यसको लक्षणका विषयमा छलफल गर्ने ।
				• भिडियो एनिमेसन चित्र देखाएर प्रजनन् अंग र महिनावारीका विषयमा छलफल गराउने ।
					• विद्यार्थीहरुको क्रियाकलापको अवलोकन गर्ने ।
					• व्यवहारमा बएको परिवर्तनबाट मूल्याङ्कन गर्ने ।
					• प्रयोगात्मक कार्यबाट मूल्याङ्कन गर्ने ।
					• योगको परिचय दिइ महत्व बताउन लगाउने ।

				• योग परिचय दिइ यसको महत्वमाथि छलफल गर्ने । • बालबगैचा निर्माण गर्ने तरीकाहरुको क्रमबद्ध सूची प्रदर्शन गर्ने । • खेर जाने वस्तुहरुबाट विभिन्न सामग्रीहरु निर्माण गर्न लगाउने र आफुले सहजीकरण गरिदिने । • योग शिक्षा र खेर खाने वस्तुहरुको पुन प्रयोग सम्बन्धि शिक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन Guest Lecture को रुपमा विज्ञलाई आमन्त्रण गर्ने ।	

७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शौक्षिक समस्याहरु	• • म.न.पा. का आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय समस्याहरु बताउन सक्ने । • म.न.पा. का आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय समस्याहरु चुनौतीहरु बताउन सक्ने । • सामाजिक विकृतिहरुबाट सिर्जित चुनौतीहरु बताउन सक्ने ।	• म.न.पा. का आर्थिक समस्याहरु । • म.न.पा. का सामाजिक समस्याहरु । • म.न.पा. का साँस्कृतिक समस्याहरु । • म.न.पा. का वातावरणीय समस्याहरु । • म.न.पा. का आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय समस्याहरु चुनौतीहरु(जाँड, रक्सी, दूरव्यशनी, लागू औषध,धुमपान, मध्यपान, वेश्याबृति, वेश्यागमन, जुवा तास)	• म.न.पा. का आर्थिक समस्याहरुबारे छलफल । • म.न.पा. का सामाजिक समस्याहरु बारे छलफल । • म.न.पा. का साँस्कृतिक समस्याहरु बारे छलफल । • म.न.पा. का वातावरणीय समस्याहरु बारे छलफल । • म.न.पा. का आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय समस्याहरु चुनौतीहरु(जाँड, रक्सी, दूरव्यशनी, लागू औषध,धुमपान, मध्यपान, वेश्याबृति, वेश्यागमन, जुवा तास)बारे जानकारी ।	• म.न.पा. का आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय समस्याहरु बताउन लगाउने । • म.न.पा. का आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय समस्याहरु चुनौतीहरुको प्रश्नोत्तर मार्फत मूल्याङ्कन गर्ने । • सामाजिक विकृतिहरुबाट सिर्जित चुनौतीहरु बताउन लगाउने ।

२.७ कक्षा ७ को् स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

क्र.सं.	क्षेत्र	सिकाई सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाई क्रियाकलापहरु	मूल्याङ्कन
२	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचय** : १. इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजन २. भाषा जातजातिगत अवस्था संस्कृति र जनसंख्या	१. नगरपालिकाको कार्यालबाट प्रदान गरिने सेवाहरुसंग परिचत भई सेवा प्राप्त गर्ने तरिका बताउन	- नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरु - सेवा प्राप्त गर्ने तरिकाहरु	- नगरपालिकाको अवलोकन भ्रमण र सम्बन्धित व्यक्तिसंग साक्षात्कार प्राप्त जानकारी सूचनामा कला छलफल र लघुपरियोजना	१। हाम्रो नपाबाट प्राप्त गर्न सकिने सेवाहरु र ती सेवा प्राप्त गर्ने तरिकाहरु सोध्ने ।

	३. महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको बारेमा जानकारी				
		२. वडा सहितको महालक्ष्मी नगरपालिकाकोउ नक्सा कोरी महत्वपूर्ण स्थानहरु देखाउन भर्न	- नक्सा कार्य - महत्वपूर्ण स्थानहरु (नक्सामा)	- नक्सा निर्माण गर्न सहजिकरण गर्ने - तयारी नक्सा काटी पुनः समूहमा मिलाउन लगाउने	- वडा समेत प्रष्टसंग खुल्ने गरी महालक्ष्मी न.पा. को नक्सा बनाउन लगाउने । - नक्सामा महत्वपूर्ण स्थानहरु भर्न लगाउने
		३. महालक्ष्मी न.पा. को ऐतिहासिक पृष्ठभूमिको जानकारी दिन	- नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि - नगरपालिकाको नामाकरणका आधार	- महालक्ष्मी नगरपालिकाको नामाकरणको आधारबारे समूह छलफल गर्ने - स्रोत व्यक्ति मार्फत कक्षा सञ्चालन	- महालक्ष्मी नगरपालिकाको नामाकरण को आधार सोध्ने । - महालक्ष्मी नगरपालिकाको स्थापना मिति सोध्ने ।
२	**महालक्ष्मी नगरपालिकाका सम्पदाहरु**	१. सामुदायिक वनको योगदान र महत्व बताउन	- सार्वजनिक वनको योगदान - सार्वजनिक वनको महत्व (आर्थिक/सामाजिक र सांस्कृतिक महत्व	- सार्वजनिक वनबाट तिमीले के के कुरा प्राप्त गरेका छौ भनेर प्रश्न सोध्ने र टिपोट गर्दै जाने - चित्र श्रव्य दृष्य सामग्रीको प्रदर्शन गरेर प्रष्ट पार्ने - अवलोकन भ्रमण गराउने	- सार्वजनिक वनको महत्वहरु भन्न लगाउने । -सार्वजनिक वनको उपयोगिता लेख्न लगाउने ।
		२. नगरपालिकाभित्रका ऐतिहासिक र सांस्कृतिक वस्तुहरुको परिचय दिन	- ऐतिहासिक र वास्तविक वस्तुहरु - लुभू : एक परिचय - सिद्धीपुर : एक परिचय	- अवलोकन भ्रमण - प्रदर्शन/छलफल - लघु परियोजना	(१) लुभू वस्तीको परिचय दिन लगाउने । (२) सिद्धीपुरको विशेषताहरु भन्न लगाउने ।

		३. नगरपालिका भित्र सञ्चालनमा रहेका समुदायमा आधारित संघ संस्थाहरको परिचय दिन	- खानेपानी उपभोक्ता समिति - ढलनिकास तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति - महिला समूह - टोल विकास संस्था	- प्रत्येक संस्थाको बारेमा विद्यार्थीलाई के के जानकारी ? सूचना लिने - सम्भाव्य संस्थाको अवलोकन भ्रमण	- महालक्ष्मी नगरपालिकामा रहेका सामाजिक संघसंस्थाको नाम लेख्न लगाउने । प्रत्येक संस्थाको छोटो परिचय लेखन लगाउने ।
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला	• हाम्रो पर्यटनः सुविधा र हाम्रो व्यवहार • हाम्रा पर्यटकीय स्थलःहाम्रो संरक्षण स्थानीयबासी) (तथा सरकारको दायित्व बारेमा लेख्न र बताउन सक्नेछन् • स्थानीय पेशासीप र व्यावसाय बिकासका बारेमा लेख्न र बताउन सक्नेछन्	• पर्यटकहरुसँग हामीले गर्नुपर्ने उचित ब्याबहारउनीहरुलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने सुविधा • हाम्रा पर्यटकीय स्थलहरुलाई हाम्रो संरक्षणको खाँचो स्थानीयबासी तथा सरकारको दायित्व • पेसाहरु जस्तैः कृषिउद्योगब्यापारघरायसी प्रयोगका बस्तुहरु निर्माण आदि • हाम्रो वरीपरीका बिकास कार्यहरु जस्तैः सडकढल दिसामुदायिक भवन आ ।	• चित्र प्रदर्शन • कथा बाचन • अभिनय • अन्तरक्रिया • अबलोकन भ्रमण • स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरुको संग्रह	• छोटा छोटा तथा लामा प्रश्न • प्रदर्शित सिपको अबलोकन • अभिलेख
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको	• भौतिक पूर्वाधारहरुको अन्य विकासका पक्षहरुसँगको अन्तरसम्वन्ध बताउन सक्ने ।	• भौतिक पूर्वाधारका तत्वहरु(शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी,	• विकासका अन्य पक्षहरुको परिचय दिने ।	• भौतिक पूर्वाधारहरुको अन्य विकासका पक्षहरुसँगको अन्तरसम्वन्धको प्रश्नोत्तर गर्ने ।

	परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	• विकासका पक्षहरुको सूची तयार गर्न सक्ने । • भौतिक पूर्वाधारका सकारात्मक र नकारात्मक प्रभावहरुको मूल्याङ्कन गर्न सक्नेछन् ।	सञ्चार, सडक, विजुली, ढल निर्माण) को परिचय । • अन्य विका पक्षहरु (व्यापार, बजार, उद्योग, कलकारखाना, बैंक वित्तीय सस्थाहरु) • भौतिक पूर्वाधारका सकारात्मक प्रभावहरु । • भौतिक पूर्वाधारको नकारात्मक प्रभावहरु ।	• भौतिक पूर्वाधारहरुको अन्य विकासका पक्षहरुसँगको अन्तरसम्वन्धबारे छलफल गर्ने । • विकासका पक्षहरुको सूची तयार गर्ने । • भौतिक पूर्वाधारका सकारात्मक प्रभावहरु बारे छलफल गर्ने । • भौतिक पूर्वाधारको नकारात्मक प्रभावहरु छलफल गर्ने ।	• विकासका पक्षहरुको सूची तयार गर्न लगाउने । • भौतिक पूर्वाधारका सकारात्मक र नकारात्मक प्रभावहरुको मूल्याङ्कन गर्न लगाउने ।
५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा,धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति,दुर्व्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु,लागू औषध दुर्ब्यसन, विद्यालयमा दुर्ब्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको	• अशल नागरिक हुन आवश्यक सीप र गुण विकास गर्ने • सामाजिक सञ्जालको प्रयोग आचारसंहिताको बोध गराउने। • वित्तिय अनुशासनको बानी ज्ञान र सीपको विकास गराउने। • Negotiation को क्षमता अभिवृद्धि गर्ने। • दुर्व्यसनविरुद्ध बोल्ने र बच्ने उपाय अभिवृद्धि गर्ने। • Antibullying को महत्व बुझ्ने	• अशल नागरिकका आचरण र अभ्यास • सामाजिक सञ्जालको महत्व र उचित प्रयोग • वित्तिय अनुशासन • वार्ता सम्झौता सीप (Negotiation) • दुर्व्यसनका कारणप्रभावः विद्यालय र समाज घर • Antibullying को महत्व • समय व्यवस्थापन • विपद् व्यवस्थापनको तयारी विपद प्रतिकार्य र विपद् पुनर्लाभ	• अशल व्यक्तिको आत्मवृतान्त • विषयगत छलफल र अन्तरक्रिया • बैक र वित्तिय संस्थाहरुको सूची गरी बचत गर्ने बानीको विकास र मिनि सहकारीको अभ्यास गराउने। • वार्ता सम्झौता सीप विकासका लागि द्वन्द्ध समाधानका लागि डकुमेन्ट्री प्रदर्सनी	अवलोकन प्रश्नावली प्रस्तुतीकरण छोटो उत्तर आउने प्रश्नहरु

	निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन	• समय व्यवस्थापनको गर्न • विपद् व्यवस्थापनको चक्रको ज्ञान		• नाटक र भूमिका अभिनय • आफ्नो छर छिमेकमा रहेको अशल नागरिक तथा दुर्यवसनमा लागेका मान्छेहरुको सूची तयार गर्न लगाइ कक्षामा छलफल चलाउने । • परियोजना • अनुसन्धान • वादविवाद • समय व्यवस्थापन सम्बन्धि रुजु सूची निर्माण गरी विद्यार्थीहरुलाई स्व मूंल्याङ्कन गर्न दिने र कक्षामा छलफल गराउने । • कक्षामा विपद् व्यवस्थापनका चक्रका विषयमा छलफल गराउने ।	

६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ,वातावरण संरक्षण, हरित वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• महिनावारीमा स्यानीटरी प्याडको उचित प्रयोग र विसर्जन तथा महिनावारीमा अपनाउनुपर्ने सावधानी गर्ने • योगासनको लागि तयारी गर्न र योगासनको अभ्यास गर्न । • जन्मोत्सव उत्सव तथा महत्वपूर्ण दिवशहरुमा वृक्षारोपण गर्ने बानीको विकास गर्न ।	• महिनावारी सरसफाईSanitary Pad यसको प्रयोगDisposal • महिनावारीमा अपनाउनुपर्ने सावधानीहरु • योगासन र योगको अभ्यास ○ ध्यान ○ अनुलोम विलोम ○ प्राणायम ○ बज्रासन ○ पद्मासन • उत्सव तथा महत्वपूर्ण दिनहरुमा वृक्षारोपण ○ जन्मोत्सव ○ विवाह ○ ब्रतबन्ध ○ वातावरण दिवश ○ शिक्षा दिवश ○ बाल दिवश ○ श्री पञ्चमी ○ संविधान दिवश	• Sanitary Pad बारे भिडियो देखाइ छलफल गराउने । • छलफल अनुभव आदानप्रदान गर्ने । • योग गर्नु अघि गरिने तयारीको बारेमा बताउने । • योगासनहरुसंग सम्बन्धित चित्र भिडियो क्लिपहरु देखाउने । • आफैले योगको नमूना प्रस्तुत गरिदिने र विद्यार्थीहरुलाई गर्न लगाउने । • विभिन्न योगासनको समूह र पालैपालो अभ्यास गर्न लगाउने • आवश्यक परेमा योग शिक्षाका लागि विज्ञलाई आमन्त्रण गर्ने ।	• विद्यार्थीहरुको गतिविधि क्रियाकलापहरुको अवलोकन गर्ने । • योगासनको अभ्यास पालैपालो गर्न लगाई मूल्याङ्कन गर्ने । • वृक्षारोपण गरेको आधारमा विद्यार्थीहरुलाई अंकन गर्ने । • छोटो उत्तर आउने प्रश्नहरु सोध्ने ।

				• घर र विद्यालय वरपर विभिन्न शुभकार्य र दिवशहरुमा वृक्षारोपण गर्न लगाउने ।	
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	• आर्थिक सवलीकरणको उपयहरु वा विधिहरु उल्लेख गर्न सक्ने । • सामाजिक सचेतनाका तरिकाहरु उल्लेख गर्न सक्ने ।	• आर्थिक सवलीकरणका उपायहरु । • सामाजिक सचेनताका तरिकाहरु । • सामाजिक मूल्य मान्यताको जानकारी । • नैतिक शिक्षा, कानूनी प्रावधान, जीवन उपयोगी शिक्षा ।	• आर्थिक सवलीकरणको उपायहरु वा विधिहरु छलफल गर्ने । • सामाजिक सचेतनाका तरिकाहरु छलफल गर्ने ।	• आर्थिक सवलीकरणको उपायहरु वा विधिहरु उल्लेख गर्न लगाउने । • सामाजिक सचेतनाका तरिकाहरु उल्लेख गर्न सक्ने ।

३.८ कक्षा ८ को् स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम

क्र.सं.	क्षेत्र	सिकाई सक्षमता	विषयवस्तु विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाई क्रियाकलापहरु	मूल्याङ्कन
२	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको परिचय** : १. इतिहास भौगोलिक र राजनीतिक विभाजन २. भाषा जातजातिगत अवस्था संस्कृति र जनसंख्या ३. महालक्ष्मी नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाहरुको बारेमा जानकारी	१. वडा समितिको गठन प्रक्रिया बनाउन	(क) वडा समितिको गठन (ख) वडा समितिको संरचना	वडा समितिको गठन विधि र संरचना उल्लेख भएको श्रव्य दृष्य सामाग्रीको प्रदर्शन गर्ने - अभिनय विधिबाट प्रष्ट पार्ने - नमूना वडासमिति गठन गर्ने	- वडा समितिमा रहने सदस्यहरु संख्याहरु सोध्ने । - यसको गठन प्रक्रिया उल्लेख गरन लगाउने ।

		२. नगर समिति र नगर परिषदको गठन प्रकृया बताउन	- नगर समितिको परिचय र गठन प्रकृया - नगरपरिषदको परिचय र गठन प्रकृया	नगर समिति र नगरपरिषदको गठन प्रकृया झल्कने चित्रश्रव्यदृष्य सामग्रीको प्रदर्शन - अभिनय विधि - नमूना समिति गठन	(क) नगर समितिको संरचना गठन प्रकृया लेख्न लगाउने। (ख) नगर परिषद्को संरचना उल्लेख गरन लगाउने।
		३. सम्वृद्ध नगरपालिका निर्माणमा आफ्ना (नगरवासीको) भूमिका र कर्तव्य बताउन	- नगरपालिकाको सम्वृद्धीमा/विकासमा नागरिकको भूमिका - नागरिकको कर्तव्य	- तिमी आफ्नो नगरपालिकाको विकास गर्न के-के गर्न सक्छौ भनी छलफल चलाउन - छलफलको निष्कर्ष	आफ्नो नगरपालिकाको विकास र सम्वद्धीको लागि नगरवासिको रुपमा भूमिका प्रष्ट पार्न लगाउने।
	महालक्ष्मी नगरपालिकाका सम्दाहरु	१. नगरपालिका भित्रका प्राकृतिक सम्पदाहरुको महत्व बताउन र संरक्षणका उपायहरु अवलम्वन गरी संरक्षण गर्न	- नगरपालिका भित्रका प्राकृतिक सम्पदा र तिनको महत्व - प्राकृतिक सम्पदा संरक्षणका उपायहरु	- प्राकृतिक सम्पदा संरक्षणको उपाय र महत्व झल्कने सामग्री प्रदर्शन - समूह छलफल - लघु परियोजना - अवलोकन भ्रमण	- प्राकृतिक सम्पदाको महत्वहरु उल्लेख गरन लगाउने। - प्राकृतिक सम्पदा संरक्षणका उपायहरु लेखन लगाउने।
		२. नगरपालिकाभित्र रहेका धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदाहरुको महत्व बताउन र संरक्षणका उपायहरु अवलम्बन गरी संरक्षण गर्न	- नगरपालिका भित्रको धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदा र तिनको महत्व - सांस्कृतिक धार्मिक सम्पदा संरक्षणका उपायहरु	- धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षणको उपाय र महत्व झल्कने सामग्री प्रदर्शन - समूह छलफल - लघु परियोजना - अवलोकन भ्रमण	धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको महत्व उल्लेख गरन लगाउने। - धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षणका उपायहरु उल्लेख गरन लगाउने।

		३. नगरपालिकाभित्र सञ्चालित C.B.O.S. (समुदायका आधारित संस्था) हरुले पुऱ्याएको योगदा बताउन	- उपभोक्ता समिति र तिनका योगदान - महिला समूह र तिनको योगदान - टोल विकास र तिनको योगदान - गुठी संस्था र तिनको योगदान	- भ्रमण र अवलोकन गराउने - चुस्त समूह छलफल र प्रस्तुतीकरण - लघु परियोजना	- उपभोक्ता समितिले गर्ने कामहरु सोध्ने। - समुदायमा आधारित संस्थारुले पुर्‌याएका योगदानहरुको चर्चा गर्न लगाउने।
३	**महालक्ष्मी नगरपालिका आर्थिक क्रियाकलापहरुः** पर्यटनः आन्तरिक, वाह्य र धार्मिक महालक्ष्मी नगरपालिकाभित्रका पेशा कृषि उद्योग विकास निर्माणका योजनाहरु, कार्यहरु, ब्यपार, परम्परागत कला हस्तकला				
४	**यातायात र भौतिक पूर्वाधारः** राष्ट्रिय राजमार्ग, शाखा मार्ग, पदमार्गहरुको परिचय महत्व र सडक नियम प्रयोग विधि	• म.न.पा.को भातिक पूर्वाधारको बर्तमान अवस्था बताउन सक्ने। • अल्पकालिन, मध्यकालिन र दिर्घकालिन योजनाको परिचय दिन सक्ने। • योजना निर्माणका चरणहरु बताउन सक्ने।	• म.न.पा.को भातिक पूर्वाधारको बर्तमान अवस्थाको परिचय,। • अल्पकालिन, मध्यकालिन र दिर्घकालिन योजनाको परिचय। • म.न.पा.को अल्पकालिन, मध्यकालिन र दिर्घकालिन योजनाको जानकारी।	• म.न.पा.को भातिक पूर्वाधारको बर्तमान अवस्थाको छलफल। • अल्पकालिन, मध्यकालिन र दिर्घकालिन योजनाबारे छलफल। • म.न.पा.को मेयरसँग भौतिकपूर्वाधारको याजना निर्माण सम्वन्धमा मेयर सँग विदार्थी कायक्रम चलाउने।	• म.न.पा.को भातिक पूर्वाधारको बर्तमान अवस्था बताउन सक्ने। • अल्पकालिन, मध्यकालिन र दिर्घकालिन योजनाको परिचय दिन सक्ने। • योजना निर्माणका चरणहरु बताउन लगाउने।

५	**जीवनोपयोगी सीप र शिक्षाः** सामाजिक सीपहरु, मूल्यमा आधारित शिक्षा, निष्ठा, नैतिकता, परोपकार, दया माया करुणा, धर्मका सार आत्मनिर्भरता र स्वावलम्बन प्रवृत्ति, दुर्व्यसनबाट वच्ने उपायहरु, स्व ब्यवस्थापन, इन्टरनेट तथा सामाजिक सञ्जालको सही प्रयोग, असल साथी बन्ने र बनाउने उपायहरु, जीवनमा योग्य र सफल बन्ने उपायहरु, लागू औषध दुर्ब्यसन, विद्यालयमा दुर्ब्यवहार प्रभावकारी सञ्चार, Antibullying आदर सत्कार , बुवाआमाप्रति सन्तानको निम्मेवारी, आत्मविश्वास वित्तिय व्यवस्थापन निर्णय लिन सक्ने क्षमता वार्ता सम्झौता सीप समय व्यवस्थापन Resilience सीप सामाजिक सद्भाव विपद् व्यवस्थापन	• सामाजिक सञ्जालको सदुपयोग • दुर्व्यसनबाट पर्ने प्रभाव र बच्ने उपायहरुको ज्ञान र सीप विकास • नगरप्रतिको कर्तव्य बोध • सार्थक जीवन यापन गर्ने सीप विकास • निर्णय लिन सक्ने क्षमता • आत्मविश्वासी सीप विकास • Resiliance सीप विकास • विपद् व्यवस्थापन अभ्यास	• सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोगयसबाट पर्ने प्रभाव र बच्ने उपायहरु • दुर्व्यसनबाट पर्ने प्रभाव र बच्ने उपायहरु • हाम्रो नगरपालिका हाम्रो कर्तव्य • दयाकरुणा माया • सार्थक जीवन बाच्ने कला • जन्म र मृत्युबीच गर्नुपर्ने अशल कार्यहरु • वित्तिय व्यवस्थापन • निर्णय लिन सक्ने क्षमता • आत्मविश्वास • Resilience सीपहरु • विपद अभ्यास (Simulation Drill)	• सामाजिक सञ्जालको प्रयोग कति ठीक कति बेठिक भन्ने शीर्षकमा वादविवाद गर्न लगाउने • दुर्व्यसनबाट पर्ने प्रभाव र बच्ने उपायहरुबारे छलफल • परियोजना कार्य • विद्यार्थीसंग मेयर कार्यक्रम सञ्चालन • नजिकको बृद्धाश्रम बाल अनाथलय आर्यघाटको भ्रमण र अन्तरक्रिया गरी दया माया करुणा तथा द्खको क्षण अनुभूति गराउने • कथा नाटकको प्रस्तुती • सार्थक जीवन बाच्ने मानिसहरुसंग भेटघाट र उनीहरुको आत्मवृतान्त • समाज र नगरपालिकामा रहेका अशल मानिसहरुसंगको अन्तवार्ता लिन लगाउने • एउटा निर्णयले जीवनको मोडमा आएको (सकरात्मक र नकरात्मक) परिवर्तनका सम्बन्धमा वास्तविक घटना/कथाको प्रस्तुती	• प्रतिवेदन • प्रस्तुतीकरण • अवलोकन • प्रश्नावली र प्रतिक्रया विश्लेषण • अनुभुति लेखन • अभिभावक अन्तरक्रिया

				• सकरात्मक सोच र आत्मविश्वसंग सम्बन्धित कथाहरुको प्रस्तुती • दुख विपतिबाट कति पनि नआतिकन सामना गर्न कथा/वास्तविक घटनाहरुको प्रस्तुती • विपदको सामना तथा यसबाट बच्नविपद अभ्यास Simulation Drill गराउने	

६	**स्वास्थ्य वातावरण संरक्षण तथा पोषणः** पोषण, ब्यक्तिगत सरसफाइ, संस्थागत सरसफाइ, यौन शिक्षा, महिनावारी सरसफाइ,वातावरण संरक्षण, हरित वातावरण निर्माण, विद्यालयमा वगैंचा निर्माण	• छाउपडी प्रथाबारे जानकारी
		• सामान्य योगासनहरुको अभ्यास गर्न
		• बालबगैचा बृक्षारोपण र रुख विरुवाको संरक्षण गर्न
		• सार्वजानिक स्थलहरुको सरसफाइ गर्न
			• छाउपडी प्रथा
			• योगासनको अभ्यास
			  ○ सूर्य नमस्कार
			  ○ मकरासन
			  ○ हलासन
			  ○ भस्त्रिका
			  ○ कपालभाती
			• बालबगैचा र रुखविरुवाको संरक्षण
			  ○ उपाय
			  ○ अभ्यास
			• सार्वजानिक स्थलहरुको सरसफाई
			  ○ परिचय
				• छाउपडी अन्धविश्वासबारे छलफल गराउने।
				• सूर्य नमस्कार लगायतका विभिन्न योगासनहरुको भिडियो एनिमेसन चित्र प्रदर्शन गर्ने।
				• नमूनाका रुपमा आफूले गरेर देखाउने र विद्यार्थीहरुलाई संगसंगै गर्न लगाउने।
				• विद्यार्थीहरुलाई समूहमा र पालैपालो अभ्यास गर्न लगाउने।
					• छोटो उत्तर आउने प्रश्नहरु
					• पालैपालो योगासन गर्न लगाउने र अवलोकन गर्ने।
					• सरसफाइ गर्न लगाउने र अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्ने।
					• बालबैचा र वृक्षारोपण तथा बोटविरुवाको संरक्षण गर्ने

			○ अभ्यास	• बालबगैचा र रुख विरुवाहरुको संरक्षणका उपायहरु छलफल गराउने। • सार्वजानिक स्थलहरुको सरसफाइ गर्न उत्प्रेरित गर्ने। • विद्यालयको हाता समुदाय खोला नजिकको मठ मन्दिर चौतारा पाटी पौवा बाटो घाटोको सरसफाइ गर्न लगाउने। • लघु परियोजना कार्य गर्न लगाउने। • योगासनको लागि आवश्यक परेमा विज्ञलाई आमन्त्रण गर्ने	उपायहरु भन्न लगाउने।
७	**महालक्ष्मी नगरपालिकाको विद्यमान अवसरहरु समस्याहरु चूनौति र समाधानका उपायहरुः** आर्थिक समस्याहरु, सामाजिक समस्याहरु शैक्षिक समस्याहरु	• सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय ह्रासका कारणहरु बताउन सक्ने छन्। • सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय ह्रास न्युनीकरण उपायहरु बताउन सक्ने छन्। • सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय ह्रास न्युनीकरण सूची तयार गर्न सक्ने छन्। • आप्रवासको चुनौतीहरु बताउन सक्नेछन्।	• आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय पक्षहरुको बीच अन्तर सम्वन्ध। • आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय पक्षहरुको ह्रास। • आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय पक्षहरुको ह्रासको रोकथामका उपायहरु। • आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय पक्षहरुको ह्रासको रोकथामको रणनीतिक योजना।	• आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय पक्षहरुको बीच अन्तर सम्वन्धबारे छलफल। • आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय पक्षहरुको ह्रासका कारणहरुबारे छलफल। • आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय पक्षहरुको ह्रासको रोकथामका उपायहरुको प्रश्नोत्तरद्वारा छलफल।	• सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय ह्रासका कारणहरु अलग अलग रुपमा सोध्ने। • सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय ह्रास न्युनीकरण उपायहरु बताउन समाधानका उपायहरु लेख्न लगाउने।

		• आप्रवासको चुनौतीहरुको व्यवस्थापन गर्नेबारे उपायहरु बतानउन सक्नेछन् । • व्यवस्थित शहरीकरणको योजनाबारे बताउन सक्ने छन् ।	• आप्रवासको चुनौती र रोकथामका उपायहरु । • व्यवस्थित शहरीकरणको दिर्घकालिन योजना ।	• आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय पक्षहरुको ह्रासको रोकथामको रणनीतिक योजना परिचय गराउने । • आप्रवासको चुनौती र रोकथामका उपायहबारे छलफल । • व्यवस्थित शहरीकरणको दिर्घकालिन योजना जानकारी गराउने ।	• सामाजिक, साँस्कृतिक र वातावरणीय ह्रास न्युनीकरणका सूची तयार लगाउने । • आप्रवासको चुनौतीहरु बताउन सक्नेछन् । • आप्रवासको चुनौतीहरुको व्यवस्थापन गर्नेबारे उपायहरु बतानउन लगाृने । • व्यवस्थित शहरीकरणको योजनाबारे प्रश्नहरु सोध्ने ।

खण्ड ग
मूल्याङ्कन योजना
विद्यार्थी मूल्याङ्कन

विद्यार्थी मूल्याङ्कन

१. आधारभूत तहमा निर्णयात्मक पद्धतिभन्दा बढी निर्माणात्मक÷सुधारात्मक मूल्याङ्कन पद्धतिका आधारमा विद्यार्थीको सिकाइलाई सुनिश्चित गर्नुपर्ने छ । निर्माणात्मक मूल्याङ्कनका् मुख्य उद्देश्य विद्यार्थीहरुको सिकाइस्तरमा सुधार गर्नु हो । यसका लागि शिक्षकले विद्यार्थीको व्यक्तिगत सिकाइ उपलब्धिका आधारमा पटकपटक सिकाई अवसर प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

२. विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई व्यवस्थित गर्न विद्यार्थीको व्यक्तिगत प्रगति विवरण फायल राख्नुपर्नेछ । यसलाई विद्यार्थीको कक्षा कार्य परियोजना कार्य सिर्जनात्मक कार्य गृहकार्य उपलब्धि परीक्षा हाजिरी अनुशासन व्यावहारिक परिवर्तनको अवलोकन आदिका माध्यमले अद्यावधिक गर्नुपर्ने छ । विद्यार्थीको उपलिब्धका बारेमा आवधिक रुपमा विद्यालयमा छलफल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने छ । व्यक्तिगत प्रगति विवरण फायलमा त्यसको अभिलेख राख्ने व्यवस्था पनि गर्नुपर्ने छ ।

३. विद्यार्थी मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य निर्दिष्ट सक्षमताका आधारमा विद्यार्थी उपलब्धिको नियमित मूल्याङ्कन गरी सोको अभिलेखका आधारमा कक्षोन्नति गर्नु हो । विद्यार्थी मूल्याङ्कनका क्रममा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको वास्तविक अवस्था पहिचान गरी सुधारात्मक शिक्षण गर्नुपर्ने छ ।

४. आधारभूत तह कक्षा १–५ मा ५० प्रतिशत भारको आवधिक मूल्याङ्कन र ५० प्रतिशत भारको निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन र कक्षा ६ र ७ मा ६० प्रतिशत भारको आवधिक मूल्याङ्कन र ४० प्रतिशत भारको निरन्तर मूल्याङ्कनका माध्यमले विद्यार्थी उपलब्धिको लेखाजोखा गर्नुपर्ने छ । निरन्तर मूल्याङ्कनअन्तर्गत प्रयोगात्मक कार्य विद्यार्थीको कक्षा सहभागिता सिकाइ व्यवहारमा आएको

परिवर्तन सिकाई सम्वद्ध सिर्जनात्मक कार्यहरु आदि पर्ने छन्। यसलाई शिक्षकले निरन्तर मूल्याङ्कनका रुपमा सम्पन्न गर्नुपर्ने छ।

५. आधारभूत तहको अन्तमा नगरस्तरीय परीक्षा सञ्चालन गरिने छ। उक्त परीक्षाको उत्तिर्णाङ्क ४० प्रतिशत हुने छ। यसका लागि विशिष्टीकरण तालिका निर्माण गरिने छ। कक्षा ६ र ७ मा आवधिक मूल्याङ्कन (लिखित र प्रयोगात्मक) र प्रयोगात्मक कार्य तथा सक्षमता प्राप्तिको अवस्था आंकलन द्धवै मूल्याङ्कनमा अलग अलग उत्तीर्ण हुनुपर्ने छ। प्रयोगात्मक कार्य तथा सक्षमता प्राप्तिको अवस्था आंकलनतर्फ अक्षराङ्क पद्धतिबाट अभिलेखीकरण गरिने छ। विद्यार्थीहरुका लागि उपयुक्त हुने मूल्याङ्कन प्रक्रिया अपनाउनु पर्ने छ।

प्रयोगात्मक कार्यः प्रयोगातमक कार्यका लागि तल लेखिएबमोजिम घन्टीको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ।

- अवलोकन भ्रमणका लागि – १२ घन्टी
- परियोजना कार्य – १० घन्टी
- सरसफाई अभियान – १० घन्टी
- चित्र/नक्साङ्कन – १० घन्टी
- ग्रिनरी वर्क – १० घन्टी
- रचनात्मक कार्य – १२

- जम्माः ६४ घन्टी

विद्यार्थी मूल्याङ्कन योजनाः

विद्यार्थी मूल्याङ्कन भनेको विद्यार्थीमा के कस्तो सिकाईउपलब्धि प्राप्त भयो वा भएन भनी हेर्ने प्रक्रिया हो । संक्षेपमा भन्ने हो भने पाठ्यक्रमल् निर्धारिण गरेका सक्षमताअनुरुपका ज्ञान सिप र व्यवहार विद्यार्थीहरुले हासिल गरे गरेनन वा कति मात्रामा हासिल गरे भनेर लेखाजोखा गर्ने कार्य नै विद्यार्थी मूल्याङ्कन हो । त्यसकारण मूल्याङ्कन शिक्षणसिकाई क्रियाकलाप एक अर्काका अभिन्न अङ्गका रुपमा रहेका हुन्छन्।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्दा निर्णयात्मक मूल्याङ्कन – (आवधिक परीक्षा र निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनका आधारमा गर्नुपर्छ।

श्री........................विद्यालय
महालक्ष्मी नगरपालिका वडा नं ....ललितपुर
निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन फाराम

विद्यार्थीको नामः

कक्षाः सेक्सनः रोल्नं.

विषयः

विद्यार्थीको आमाको नामः

बाबुको नामः

विद्यार्थी भर्ना हुँदाको तौलः .... उचाइः

कक्षाको अन्त्यम तौलः .... उचाइः

शैक्षिक सत्र – २०७७ प्रथम/दोश्रो/वार्षिक परीक्षा

प्रगति विवरण

क.सं.	पाठको नाम	सिकाइ सक्षमता	मापनका साधनहरु							
			कक्षा कार्य १	गृहकार्य १	प्रश्नोत्तर १	परियोजना कार्य १	बोध अभ्यास १	कुल पूर्णाङ्क ५	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१										
२										
३										
४										
५										
अन्य	अनुशासन तथा चारित्रिक	चरित्रवान नागरिक तयार गर्ने	आनीवानी २	पोशाक सरसफाई २	रचनात्मक कार्य २	अनुशासन समय पालन २	उपस्थित २	१०		
	पाठगत प्राप्ताङ्ग									
	कुल प्राप्ताङ्क									
	Grsde Point									
	कक्षा शिक्षाको सुझाव									
	....									
....										
....										

....
कक्षा शिक्षकको दस्तखत

....
प्रधानाध्यापकको दस्तखत

आवधिक परीक्षाका लागि प्रश्न योजना

क्र.सं.	प्रश्नका प्रकार	ज्ञान तह	बोध तह	उच्च दक्षता	व्यवहारिक सिप	जम्मा प्रश्न र पूर्णाङ्क	स्पष्टिकरण
१	अति संक्षिप्त	४	३	२	१	९X१ = ९	प्रत्येक पाठ वा विधाबाट एक एक वटा अति संक्षिप्त प्रश्न सोध्ने
	संक्षिप्त	४	३	२	२	९ह्२.५ = २२.५	प्रत्येक पाठ वा विधाबाट दुईदुईवटा संक्षिप्त प्रश्न सोध्न
	खाली ठाउँ भर्ने	२	१	१	१	६X०.५ = ३	पाठको प्रकृति हेरी तथ्यात्मक विवरण कुनै तीन ओटा विकल्प मध्ये सर्वोत्तम विकल्प छानेर भर्ने
	जोडा मिलाउने	२	२	१	१	६X०.५ = ३	पाठको प्रकृति केरी तथ्यात्मक विवरण दिएर एकापट्टि ६ र अर्को पट्टी ८ ओटा विकल्प दिई त्यस मध्ये सर्वोत्तम विकल्पमा जोडा मिलाउने ।
	वर्णनात्मक			२		३X२ = ६	पाठको सन्दर्भसंग मिल्ने कुनै दुई ओटा विषय वस्तु दिई वर्णन गर्न लगाउने ।
	रायसुझाव तर्क प्रस्तुत गर्ने				१	१X३ = ३	कुनै तथ्यमा आधारित भई सम्भावना राय सुझाव तर्क दिने खालको् एक प्रश्न सोध्ने
	रचनात्मक कार्य चित्र नक्सा आदिल कोर्ने				१	१X३.५= ३.५	स्वतन्त्र ढङ्गले कुनै चित्र नक्सा बनाउने रङ्ग भर्ने वा स्थानीय लोक गीत वा कुनै सृजनात्मक रचना सम्बन्धी प्रश्न सोध्ने
		१२	१०	८	६	५०	

सन्दर्भ सूची